МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 34 (2555)
Ера
27
апрель
1961 шу
Мах 2 кеп.

СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева США президентага Д. Кеннедега яхьийта

ПОСЛАНИ

СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко апрель бетта 22-ча дийнахь США СССР-ерча гIулакхий Ханна вола Поверенни Э. Л. Фриирс тIа а ийца, цунга дIаелар апрель бетта 18-ча дийнахь яздаьча Д. Кеннеде письмона жоп луш Н. С. Хрущева йохьийтача послане текст.

Лохехьа кепа тох СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева апрель бетта 22-ча дийнахь Д. Кеннедега яхьийтача послане текст.

Н. С. ХРУЩЕВ—Д. КЕННЕДИ

Господин Президент,

Апрель бетта 18-ча дийнахь яздаь Хьа жоп хьакхаьчад сога. «Кубе тIема интервенци е лерхIаш яц ВIашагIкхийтта Штаташ» яхаш язду Iа. Цхьабакъда, дерригача дуненна а, эггара дикагIа США правительствана а, довзаш долча дуккхача бакъдараша хьахьувкхар кхыча бесса да. Мелла чIоагIа кхыча бесса дувце а, — хIанз харцде йиш йоацача тайпара гучадаьннад интервенци кийчъяраш, тIема кхоачамашта ахча хийцараш, оттабаьча наьха бандаш Куба територе тIа дIакхийлараш духхьала ВIашагIкхийтта Штаташ йолга.

ГIаьра хьисапе Кубах латача метте юкъарчал доацаш дакъа лоацаш а хиннад США герзашцара низаш. Кубински територе тIа Iобессача оттабаьраша деча тIемашта новкъостал деш хиннай американски бомбардировщикаши истребителаши, хIаьта Куба халкъа законех йолча правительства тIема низашта духьал латаш а хиннай уж.

Бакъдараш иштта да. Кубана духьал тIемаца агресси еча США-с гуччахьа дакъа лаьца хилара тешал ду цар.

Кубах латар, дерригa дуне эгIаздита из зулам бехказа лоахаш а кхыметтел хестадеш а ва Хьо Хьай послане тIа. США доале латтача тIозарашта а Латински Америкерча североамерикански монополешта а хьаштдолчча тайпара а ца дахаш, цун халкъа ший лоIаме даха ловш хилар бахьан долаш Кубах тIемаца латар вIашагIдоллар бехказа даккха гIерт Хьо, «мукъален» идеалашта тIаккхувш я США, яхаш дувцача хабарашца. Хоатталу, малагIа мукъале я из ювцар?

Экономически блокада а оттаяь кубински халкъ моцалца де мукъабалар да из? Ишта хул мукъале?

Куба територе тIа тIема самолеташ а ухийташ, кубински маьршача городашта оакхарий хьисапе бомбаш етта, шекара тростникай плантацеш цIераш етташ йоагае мукъабалар да из? Ишта хул мукъале?

Мукъале лораяр духьа ду яхаш бахьанаш а доахаш, халкъий цIий Iомехкадаь, колониальни тIемаш леладаь, цхьаннеяраш лаьца яьначул тIехьагIа шоллагIчунъяраш а лоацаш, кагийча мехкий къамарташ лийца моттигаш дукха я, историна йовзаш.

ДукхагIа низ болаш волча лоалахочо лекхача зурмага хьежжа Куба халха а ювргйолаш, доазол дехьарча монополей юха а Куба къаман рузкъаш лечкъаде, кубински халкъа хьацарцеи цIийцеи йIаьхи хила йиш а хургйолаш йола «мукъале» Кубе оттае гIерташ США правительство хилар да, хьагучох, хIанз дувцар. Бакъда, къаьгга иштарча «мукъаленна» духьал йир кубински халкъо, доазол дехьарча ший даьшта тIулакх тешаме деш хиннавале а, кубински къаман дегIа тIара айп ше долаш хинна Батисту эккха а веш яь ший революци.

Гой Хьона, господин Президент, Хьо чIоагIа йоакхо еш ва ший халкъо лелхабаь а шоай крейсерийи эсминцийи йоккхийча топий бовхьашта кIал Куба лоаттае безам барий ткъама кIал паргIата моттиг кораяь а болча кIезига мара боацача моастагIий. Ялх миллион долча кубински халкъа тIалаттача гIулакха сагота хIана вац Хьо, кортамукъа а ший лоIаме а даха цун бокъо хилар, шоай чура гIулакхаш шоай хьаштдолчча тайпара леладе цар бокъо хилар бакъде хIана лац Хьона? Дунен халкъашта юкъерча а, вешта духхьала адамий морала а малагIча бокъонах йиш я цу тайпара позици бехказа яккха? Цу тайпара бокъонаш йолаш яц.

Кхыметтел бокъонца долаш дола хIама бIарга ца дов безам бараш а шек бала хIама юхе ца дуташ, кхы цIаькха а селла къаьга хьахьекхар ший лоIам кубински халкъо. Ший хьашташ дика довзарал совнагIа, шийна эшар бахьанца къовса могаргдолаш ше хилар а хьахьекхар цо. Ший халкъана тийшаболх баьча кIезига мара боацача нахаца Iа нийсъеш яр яц таханара Куба. Из я болхлой, ахархой, интеллигенце Куба, из да къаман турпал Фидель Кастро керте а латташ йолча ший революционни правительствана гонахьа кхотаденна халкъ. ХIаьта цу халкъо, дерригa а чулаьца аьлча, де доаггIар дир интервенташта. Куба халкъа бокъонца бола лоIам мишта6 дика гойташ тешал деций из?

Сона хетаргахьа-м да. ХIаьта из ишта долче, цох шоашта хозза хьисапаца массане а выводаш е ха хьакхаьча йоацал-теш?

Советски Союзах дар аьлча, оаха дуккхаза а дIа а кхайкадаьд, аз из юха а бакъ а ду: тха правительство шийна цхьаккха а аьттув лохаш яц Кубера. Тха цхьаккха тайпа базаш я а яц Кубе е тхо уж яхка лерхIаш а дац. Из дика хов Хьона а, хов Хьа инаралаштеи адмиралаштеи а. ХIаьта нагахьа санна из иштта доллашехь а, вIалла йоацаш йола Кубера «советски базаш» а ювцаш уж нах кхерабе гIерте, цар из дувц дIааьнначох тешаш бола, дукха хIама ца ховш бола нах Iехабар духьа. Цхьабакъда, цу тайпара хIама ца ховш бола, нах тIехь-тIехь кIезигагIа хул цу даькъе, со теш цох, США-е а.

ВIашагIкхийттача Штаташта духьал яха тарлургдола ракеташ а кхыдола герзаш а хила тарлургда Куба територе тIа, яхаш, Iа яьча заявленеех а США кхыча цхьацца-болча политически деятелашa яьча заявленеех а сайна хетар ала лов сона, господин Президент. Цох ВIашагIкхийттача Штатий бокъо я Кубах лата, яхаш, вывод ю — духхьала леташ а е оаш шоай герзашца Iалашбеш, шоай мехка Iомабеш, США бахача нахагара йоахача налогий чотах кхоабаш болча кубински халкъа тийшаболх баьча нахах пайда эцаш, шоай тIема кхоачамашца уж дIакхувлаш, кубински халкъа а цун законех йолча правительствана а духьал тIемаш деш уж болча хана фецара а фордацара а царна гIо а деш.

Иштта кертагIа доах Iа США-на тIалатт, яхаш, «арахьарча агрессех Малхбузен полушари лораяра даькъера» белгалдоаца декхараш а. Айя, малагIа декхараш дувца йиш я укх дешах лаьца? Куба санна йолча суверенни пачхахьалкхен цу законех йолча правительствана духьалара мятежникаш хьаллоацаш цхьаккха а декхар тIалатта йиш яц цхьаннена а.

Г-н Президент, геттара кхераме никъ ба Iа лаьцар. Уйлае цун. Шоай бокъонаши декхараши дувц Iа, — из-м нийса ма дий, — хIаране бокъо я, ужаш йийца а вожаш йийца а, ший бокъонаш ювца, цхьабакъда. из тайпа хIама эттача хана ше дечоа уж тайпа бахьанаши хетараши хьаувттаде кхыча пачхахьалкхений а йиш йолга ха деза Хьона.

ВIашагIкхийттача Штаташта духьаларча гIулакхашта ший територи дIаяла тарлургда Куба ях Iа. Из Хьона хетар цхьанна хIаманца а бакъдеш дац. ХIаьта тхога-м, тхоай оагIонгахьара, хIанззехьа а йиш я хетараш дийца ца Iеш, бокъонца бакъдараш кертагIдаха: лаьттанца а форлаца а Советски Союзаца доазув долча цхьаццадолча мехкашка хIанз йолаш я чIоагIа хьаькъале йоаца политика лелаеш правительстваш, ВIашагIкхийттача Штаташца тIема договораш а яь, цига американски тIема базаш яхка шоай територеш дIатийнна правительстваш. Цу тIа а Хьа бIухоша гуччахьа хьакхайкаду уж базаш Советски Союзана духьала йохкаш хилар, вешта из-м цар ца аьлча а массанена а дика ховш ма дий. Гой Хьона, укх тIеххьарча хана Кубана духьал США правительствас дераш санна дола хIамаш Хьай де бокъо я аьнна Хьайна хете, Советски Союзана кхераме дола гIулакхаш шоай територе тIа дайташ йолча пачхахьалкхенашца иззаморг леладе кхы кIезигагIа йоацаш кхыча мехкий а бокъо хилара мукIарло де деза Iа. Нагахьа санна дог кхардаш дувца Хьай безам беце, цу тайпара бокъо кхыча пачхахьалкхений а хилара мукIарло де деза Iа. Тхона, тхоай оагIонгахьара, хетараш ишта дал. Цу хьакъехьа ВIашагIкхийттача Штаташка дувцараш, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий бокъонаш чIоагIа ший тайпара кхетаяь ца Iеш, духхьала дIааьлча, тийшача балха политика гуччахьа могаелга лерхI оаха цох.

Нагахьа санна безам хуле, низ болаш йолча пачхахьалкхенна-м массаза а корадоагIаргда низа эшашагIа болча мехках лата а, из мохк потенциальни кхерам болаш хиларах летай ше цох, яхаш, ше латар бехказа даха а бахьан. Айя, XX бIаьшере хила йоагIа мораль я из? Из я цхьан хана къаьта из политика лелаеш хиннача колонизаторий, гIаьрахой мораль. ХIанз XX бIаьшере шоллагIча даькъах чуеннача хана лелае йиш яц цу тайпара гIаьрахой, колонизаторий мораль. ХIанз вай массаварг теш а волаш йохаш, яхача ханара хIама хулаш латт колониальни система. Из иштта хилийтара ший оагIонгахьара де йиш мел йола хIама деш я Советски Союз, хIаьта оаха цох доккхал а ду.

Е хьаэцаргда вай США-с Китаяца леладу гIулакхаш. МалагIча бокъонах бехказа даха йиш я уж гIулакхаш? Массанена а ховш да Китаях дIакъаста йиш йоацаш дола цун дакъа Тайвань хилар. Цунна мукIарло даьд 1943-ча шера хиннача Каирски декларацена кIал кулг яздаьча ВIашагIкхийттача Штатий правительствас а. ХIаьта а тIехьагIа США-с дIалаьцар Тайвань, бокхъалдар аьлча гIаьрал де яьлар уж. Китайски Халкъа Республико дIакхайкадир из хила доаггIача тайпара Тайвана територи Китая вокх територех дIатоха безам болаш ше хилар. Фу никъ лаьцар цу гIулакха ВIашагIкхийттача Штаташа? Цар дIакхайкадир, шоаш дIалаьца из китайски територи Китай вокх територех дIа ца тохийта тIом бергба шоаш, аьнна. Тайвань Китаях дIатохаргахьа эза Китая хIама дойя тIом кхайкабеш я США. Тайвань Китая хиларца официальни мукIарло даь мохк ба из дер! Дунен халкъашта юкъера политика тийшача балхаца лелаелга доацал-те из? Пачхахьалкхенашта юкъерча гIулакхашта уж наькъаш леладелта котдаьлча-м, тIаккха-м закон вIалла дусарг а мичадар, закона моттиг дIалоацаргьяр закон ца хилaро, хоарцоно.

Ма гой Хьона, г-н Президент, Хьа симпатеш—из цаI да, хIаьта уж симпатеш ларде а лувцаш, кхыча халкъий кхерамзленнеи уж халкъаш шоай лоIаме хиларан духьал леладу гIулакхаш—из кхыцар да. Империалистически колониальнии мехкашкахьа симпати йолаш хье хилар кхайкаде-м мукъа ма бий Хьона, цох цхьанна саго а тамаш ергьяц. Iа, масала, царца цхьана кулг урагIа ма дахийтадий ООН-е. Из Хьа хьай моралa дош да. Цхьабакъда, Кубана духьал даьр-м мораль яц. Из гIаьрал да.

Белталдаккха безам ба са, нагахьа санна ВIашагIкхийттача Къамий Организаци бокъонца низ болаш а хинна, ше вIашагIйоллача хана шийна хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш хургхуле, — хIаьта хIанз укх сахьате-м, новкъадале а, колониализмаи империализмаи лазар кхийтта да цу Организаце дегI, — ООН декхарийла я Кубана духьалара гIаьра гIулакхаш хоадам боллаш харцде. ВIашагIкхийтта Штаташ харцъярах доалаш дац ер гIулакх-м, тIехьа тIайоагIача хана агрессеш хургйоацаш кхыча мехкаша а цох шоашта хьехам эцаргболаш, агресси харцъелта да эггара лоархIамегIарадар. ХIана аьлча, нагахьа санна агрессорий мораль могаяра, кхыметтел алхха из магийтара наькъ тIа эттача, тIаккха кхыйола пачхахьалкхенаш а хьожаргья из мораль хьалъэца, цох тIема конфликташ хиланза яргьяц, хIаьта царех хIара конфликта вIалла дага а доацаш кхоалагIа дунен тIом хьоабе тарлургда.

Кепа йоазон викалашка тIеххьара Iайха даьча кхайкарал тIа Iа яь заявленеш дерригача дунен а сатем боабеш я. Ше мадарра дIааьлча Iа ях, хьайна из эш аьнна ма хийтте а тIема низ юкъе баккха Хьай бокъо я, цу халкъашта хьаштдола гIулакхаш «коммунизм» я аьнна Хьона Хьайна ма хийтте а уж халкъаш тоIаде Хьай бокъо я. МалагIа бокъо я Хьа а, малагIа бокъо я кхыча моллагIчун а ший лоIамах ший хьаштдолаш дола социальни а политически а гIулакхаш халкъага ший мехка ца оттадайта? Мичча хана яь а уйла яь йолий-теш Iа цхьаькха хIаман, кхыча мехкашта а могарг ма дарий иззаморг Хьога ала, Шунцигара США строй тIемаш хьедеш, империалистически политика лелаеш, строй я ала? Иштарча бехка-м мел эшар долаш ма дий. Нагахьа санна хIанз Iа кхайкадеш дар хьал а лаьца, цу тIара дIалоладелча-м, хьагучох, ВIашагIкхийттача Штатий чура порядкаш хувца ала а тарлургда. Тхо, Хьона махарра, из яхаш дац. ВIаши гIулакхаш а леладеш еррига пачхахьалкхенаш маьрша яхараи кхыча мехкий чурча гIулакхашта юкъе ца тIертараи дехьа да тхо.

Будапешт тIехьетт Iа. Цхьабакъда, тIех ца а детташ, тха духхьал дIадала йиш я Хьога: из шо дар, США, Гватемала кортамукъале йохаяьраш, оашош оттабаьраш цига чу а бахийта, хIаьта из де гIерт шо Кубана а. США мара кхы мохк бац Латински Америка мехкаштеи дунен тIарча дуккхача кхыдолча мехкаштеи хIанз а тIехьа къахетам боацаш эксплуатаци ери уж экономически гIулакха ший мукъах лоаттадери. Из массанена а ховш да. ХIаьта нагахьа санна Iа лаьца никъ лелабеш хилча, г-н Президент, Хьа мехка духьалдала а хила мегар империалистически политика, кхерам тIатувсаш йола политика, кортамукъале езаш долча мехкашта низаш деш йола политика цIенъяь дIайоаккхаргйола арахьара низаш.

Кубински халкъо лелхабаь бахача эмигрантий оаш ю йоакхо ювцаш, цунца дувзаденна кхы а укх тайпара дешаш ала безам бар са. Хьона дика ховш ма дий, шоаш байдда хьабаьхкача мехкарча хьала а цигарча Iаьдала а раьза боацаш бола эмигранташ дуккхача пачхахьалкхенашка хилар. ХIаьта нагахьа санна пачхахьалкхенашта юкъе лелача гIулакхий практикана юкъе из тайпа вIаштIехьйоаца порядок йоалайича, эмигранташ байдда хьабаьхкача мехкашта уж герз бе а делла духьалбоахаш дола гIулакх юкъедаьккхача, духхьал дIаала йиш я, цо довнашкеи тIемашкеи вугаргхилар. Цудухьа иззамо саккхетамца доаца гIулакхаш юхаоза метаргдар. Из — ког лувжаш а кхераме а никъ ба, цу кердача дунен тIемага дита тарлу дерригa дуне.

Аз Хьога яйтача послане тIарча дешаца гIулакх доацаш дола дешаш хьоахаде мегаргдолаш лаьрхIад Iа, цу даькъе, хьайна хетачох, истореца диллача коммунистически революци хиланза ярг ца хилара дош а долаш. Керттерча деша — Кубана духьала яьча агрессе хьакъехьарча деша тIера вала гIерташ хилар мара кхы хIама а лархIац аз цунах. Тхо кийча да гIойле йолчча хьалашка адамий общество дегIаяра хьакъехьара дош дувца а, мелла доккхий пачхахьалкхен гIулакхаш кара долаш уж бар аьнна труппашта е къаьсткъаьстача наха юкъе из тайпа дешаш къестадеш ца хуле а. Система дикагIа хьан яр я — исторе къоастадергда, халкъаша шоаш къоастадергда.

Каст-каста а дукха а дувц Iа, г-н Президент, Куба кортамукъа йолаш хьайна бIаргагор деза сона яхаш. ХIаьта цу зIамигача мехкаца ВIашагIкхийттача Штаташа леладеш мел дола тIулакхаш цунна духьала ма дий. ХIанз аз бувцар цун чухьара строй низагIа хувцар духьа Кубана духьала тIеххьарча хана хьоабаь хинна тIом бац. Духхьал ВIашагIкхийтта Штаташ мара кхы цхьаккха мохк мичаб 60 шу гаргга ха хьалхагIа Гавански договора лоала хьалаш Кубах хьоарчадаьр а цун територе Гуантанамо яха ший тIема база йиллар а. Малхбузен полушаре эггара низ болашагIа бола мохк США ма йий, хIаьта цу полушаре шоана тIема кхерам тIатесса йиш йолаш цхьаккха а вац. Долче, нагахьа санна шоай тIема база, кубински халкъа а цун правительства а лоIама духьала йоллашехьа а, дIахо лоаттаеш шо хилча, цхьанна арахьарча низашкахьара тIабоатIача кхерамах лорадалар духьа лелаеш яц из база, латино-американски лоIам бохабар духьа лоаттаеш я. Из йиллай жандармски функцеш кхоачашъяр духьа, Латински Америка мехкаш политическии экономическии кортамукъале йоацаш лоаттадар духьа.

ХIанз Кубана духьала тIоа сегаш а ды къувкъадеш а я Америка ВIашагIкхийттача Штатий правительство. Цхьабакъда, цо хьахьокхар цхьа хIама мара дац — шоай системах, ВIашагIкхийттача Штаташа лелаеча политиках шо ца тешаш хилар. Из кхетадеш да, хIана аьлча из я эксплуатаце политика, кIезига дегIадаьхка мехкаш экономически лоалла оттадара политика. Шоай системах тешаш дац шо, цудухьа кхер шо Кубай хьокхамах кхыча мехкаша а цо лаьца никъ лацар. Цхьабакъда, оаш леладеча агрессивни, разбойникий гIулакхашца кIалхарйоаккхалургьяц шун система. Адамий общество дегIайоагIача исторически процессе хIара халкъо ший гIулакхаш ше леладу, дIахо лела а дергда.

Советски Союзах аьлча, тха мехкарча халкъаша 43 шу хьалха бокъонца а дизза а къоастадир из дош. Тха яр социалистически пачхахьалкхе я, тха общественни строй хIанзалца хьа мел хинначарел нийсагIа яр я, хIана аьлча, къахьегачун я тханцига еррига производства средстваш. Из бокъонца бола тамаше хьокхам ба, цу системага бовла безилга наха чехкагIа мел кхетаду, бокъонца нийсхо йолча обществата кастагIа кхоачаргда адамаш. Цунца чакхдаргда цIаккха а хургдоацаш тIемаш дIадоахилга.

Дунен тIа миччахьа яле а, цхьан моттиге тIема цIи а йоагаш хилча, дерригача дунен машар оттилга хила йиш яц, яхаш аз хьалхагIа яйтача послане тIа аьнна дешаш дезадалaнзар Хьона, г-н Президент. Бакъ да а ма-дий из. Дуне вIашагIдоаллаш да — моллагIчоа из деза а е ца деза а. Айса хьалхагIа аьннар бакъдар мара кхы тIатоха хIама дац са: цхьан районе яьнна цIи йоаийя, гIулакх тоа а деш, вокх районе керда цIи а лотаеш, гIулакх леладе йиш яц.

Советски пачхахьалкхе массаза а хиннай дерригача халкъий кортамукъали уж шоай лоIаме хилари лорадеш. Цудухьа кхыча мехкий, царца Латински Америка дараш а долаш, гIулакхаш къестаде бокъо йолаш лерхIац оаха США. Цхьа пачхахьалкхе шоллагIча пачхахьалкхен гIулакхашта юкъе лелхилга, къаьстта тIема низаца юкъе лелхилга, ше хьахиннача хьалхарча деношка денз Советски Союз тIехьа йолаш хьадоагIа дунен халкъий дерригa законаш, машаре дахара принципаш йохаяр лерхI оаха.

Нагахь санна хIара пачхахьалкхеннеи цун кулгалхоштеи декхар массане юкъара машар лорабар дале, вай хана хIаьта а, из эггара хьалха доагIа йоккхача пачхахьалкхений кулгалхошта. Цу деша тIахьех аз Хьо, г-н Президент.

Дунен халкъий гIулакхий хьакъехьара Советски правительства позици хувцаяланза я. США-цара тхоай гIулакхаш леладе гIерт тхо дунен тIа эггара а низ болашагIа йола пачхахьалкхенаш шоаш хиларах тарра, Советски Союзои ВIашагIкхийттача Штаташеи герзаца кхерам тувсаргбоацаш, шоай тIема е экономически низ хьалхарча плана тIа увттабергбоацаш, хIана аьлча цу хIамаша халкъашта юкъера хьал тоадолийтаргдац, толхадергда. Герз Iодиллларах дола а хIаьта иштта къоастадича пачхахьалкхенаш машаре яхара, массадолча халкъаша шоаш шоашта оттаяь социальнии политическии строй лархIара новкъостал дергдола, халкъий лоIам бокъонца лархIараи цар чурча гIулакхашта юкъе ца лелхараи а гIо дергдола кхыдола дешаш а шуцен дунен кхыча мехкашцеи дувца дет чура раьза да тхо. Иштта дола хьалаш эттача мара дувца йиш яц машаре дахарах, хIана аьлча, машаре даха йиш яц тайп-тайпара общественни строй йолча пачхахьалкхенаша дунен халкъий законаша яххар дича, цар шоай эггара а кертера гIулакх дерригача дунен тIа машар оттабар лоархIаш хилча мара. Алхха из дича мара чIоагIа бола машар хургбац.

Н. ХРУЩЕВ.

22 апрель 1961 шу.

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТЕРЧА БОЛХЛОЙ КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

БИЪ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

ССКП XXII съезда сийна Iалаьмате чIоагIа социалистически ях[ь] яьржай республика промышленни предприятешка. Дика беркат доал цу яхьах. Укх бIаьстан цIей хьаоттталехьарча деношка промышленностерча болхлоша рапорт лу Даьхенга: валови продукци арахецара биъ бетта план апрель бетта 25-ча дийнахьа кхоачашъяьй.

Къаьстта белгалдаккха доагIа совнархоза промышленносто арахеца продукци соахка цу юкъагIа хийца хинначул 12 процент яьнна ца Iеш совъяьнна хилар. Къаьстта сихагIа дегIайоагIа еза-йоккха индустрий а цун керттера доакъош а — мехкдаьтта даккхара, химически, нефтеперерабатывающи промышленность. Масала, химикаша 45 процент алсамъяьккхай шоаш арахеца продукци, промысловикаша мехкдаьтта доаккхилга —38 процент, нефтепереработчикаша — лоадама хIама ца эшшаш 13 процент. Шу доладелча денз дуккха а керда хIамаш арахецилга Iомадаьд.

Предприятешка тIехь-тIехьа совдувлаш хьаденад керда техника. толашагIа йола технологи, новаторий опыт балха юкъехувлилга. Из бахьан долаш совнархоза еррига промышленносте планах лакхъе лаьрхIа хинначул 3 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Продукци хьаярга дIабода мах чухнахьа баккхарца лоадама хIама ца эшшаш ши миллион сом ахча кходаьд.

ГIулакхаш дика лел республика мехкдаьтта даккхареи газовии промышленностерча болхлой а. Цар ханал кIира хьалха кхоачашйир биъ бетта план, хIаьта «Малгобекнефта» коллективо—цхьайтта ди хьалха.

Кхачани моттигерчеи промышленноста предприятей коллективаша а иштта ханал хьалха кхоачашъяьй биъ бетта план.

ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советеи

ХьажкIаш дIаювчара кхоачамбоацараш дIадаха

Техкача гучадаьннад, хьажкIаш дуккхача районашка болх вIаштIехьбаьккха дIа ца ювлга, агротехника чIоагIа телхаелга. Ачхой-Мартановски, Веденски, Надтеречни, Наурски, Сунженски, МагIалбика, кхыча районий колхозаши совхозаши хIанз а ялат дIайидеча пункташкара хьажкIий гибридни фу дIайийца яьннаяц.

Къаьстта во, чIоагIа агротехника телха а еш дIаюв хьажкIаш «Ингушскийи» (директор нов. Бирюков) «Лермонтовскийи» (директор нов. Широков) совхозашка. Кхаш чIоагIа бIеха доллашехь, ялат дIаделехь зябь тоаеш цкъа мара культиваци яьц «Ингушский» совхозе, хIаьта № 3 йолча отделене (управляющи нов. Алероев, тракторни бригада бригадир нов. Хайдаев) ялат дIаделехь зябь тоаеш йола культиватор 21 балха орган хила езача метта, 12 мара а йоацаш вож органаш йоа а яь токхаяьй. Цу отделене ялат дIаделехь культиваци а ца еш, бIехача зяба тIа 10 гектар хьажкIаш дIайийнай дохьаш доалла молхаши гексахлоран яха доми тоханза долча фуца.

«Лермонтовский» совхоза № 1 йолча отделене кIезигача нормах — кIоага чу 1—2 фийг мара ца бохийташ дIайийнай хьажкIаш. Квадратно-гнездовой хьисапе хьажкIаш дIаера техника во Iомаяьй механизаторашта. ХьажкIаш дIайийна кхаш лоархIам болла дакъа макха боккхаш, лаьтта цамца даьккха тоаде дезаш да, хIаьта совхозе из болх хIанз а дIаболабьбац.

Надтеречни района «Гвардейский» совхозе хьажкIаш дIаюв галаш йолча лаьтта а фийг баха мабоаттIара кIоарга йочу ца бохийташ а.

Наьсарен района совхозашка хIанз а дIаде фу кийчдаь даьннадац, ялат дIаделехьа лаьтта кийчде мадоатгIа кийчдаьдац. «Октябра 40 шу» яхача совхоза бIаьсти ялат дIаде аьха 300 гектар лаьтта ший ханнахьа макха ца баккхар бахьан долаш хIанз тоалуш дац.

ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советои белгалдоаккх, шоаш хьажкIаш чIоаггIа хьувкъае доккхий социалистически декхараш тIаийца доллашехь, ССКП цхьайолча райкомаша, райисполкомаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша уж кхоачашдара тIехьа лоаттабу къовсам мабоаггIа вIаштIехьбаьккха ца хилар, лаьтта кийчдеши хьажкIаш дIаювши хьалхарча деношке а цIенхаштта гIалаташ деш хилар. ХьажкIаш хьувкъае лоаттабеча къовсама хьалхарча хана бокха лоархIам а баь, ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советои сецам бу:

ССКП райкомаш, райисполкомаш, совхозий управлени, юрта боахама министерство, совхозий директораш, колхозий председателаш декхарийла болба юрта боахама специалистийи механизаторийи хьажкIаш дика дIаера бола бехктокхам лакхбе, хьажкIаш дIаювш беча боккха лоархIам болча балха юкъе хьажкIаш лелаеча ерригача звеноша дакъа лоацилга вIаштIехьдаккха. Долаш дола кхоачамбоацараш чеххка дIадахара тIехьа а ца тетташ гIулакхаш тIаэца, ялат дIаделехьа ший ханнахьа а бокъонца а лаьтта кийчдара, йизза, нийса квадраташ хулга вIаштIехьдаккхара, хьажкIаш йоагIача нормах дIаера, дIайийна хьажкIаш дIаелехьа ший ханнахьа макха баккхара керттера уйла тIа а йохийташ.

Совхозий директораши колхозий председателаши декхарийла ба пхе дийнахь йолча хана чухь ялат дIайидеча пункташкара гибридни фу дIадихьа даккха.

ССКП гор(рай)комий секретараштеи гор(рай)исполкомий председателаштеи — МагIалбике нн. Щукинаи Дахкильговнеи, Ачхой-Мартане нн. Даурбековнеи Ойшаевнеи дIахайтад хьажкIаш дIаера балха цар тIахьожам мела лоаттабаь хилар, хьажкIаш лелаяра дерригa балхаш тоаде дезилга, хIаьта агротехника телхаеча бехке бараш цIенхаштта бехктокхаме озабезилга.

ХьажкIаш дика дIаюв Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза Кучеренко Павел звеньевой волча механизированни звенос.

Цу звенона хьакъоастаяь участок 160 гектар я. Цунах 82 гектара тIа ялатийна лаьрхIа хьажкIаш дIаювргья.

Балха йоккха говзал йолча звеньевойс ший сменщикаца Супрунов Иванаца лоаццача хана 100 гектара тIа хьажкIаш дIайийнай, дийнахьа йола норма 120—130 процент кхоачаш а еш. Еррига хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIаювргья. Квадраташ нийса я.

Кучеренко звенос дош деннад дика дIа а йийна, хIара гектара тIара 30 центнер фуалъяьхаи 300 центнер мошача доакъарийна лаьрхIаи хьажкIаш яха.

СУРТА ТIА: тракторист П. Кучеренкои машинист И. Супрунови квадратно-гнездовой хьисапе хьажкIаш дIаювш боахк.

В. Матиева тексти сурти.

ЛЕНИНИЗМ—ВАЙ ЗАМАН БАЙРАКХ

В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 91 шу дизара хетаяь Москве хиннача торжественни заседане новкъоста П. Н. Демичева яь доклад

Новкъостий!

Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз дезткъеи цхьайтта шу дизар Коммунистически парте, Советски Союза халкъаша, масса а мехкашкарча къахьегамхоша белгалдоаккх ленинизмо дерригдунен-исторически коталонаш йоахача хьалашка.

Ленинизмах вай заман байракх хиннай, бокъонца социализм а хинна д̣аэттай из, из я дерригача адамий коммунистически кхоанен символ.

Ленин ваь ди дездале хьалххагIа дерригача дуненна бIаргадайра советски халкъа карагIдаьнна сийлахь-доккха гIулакх.

Церригача дунено тIоздаьнна къоабалду эггара хьалха саг — советски саг, Советски Социалистически Республикай Союза гражданин космосе вахар. **(ЧIоаггIа тIоараш тох).**

Цу карагIдаьннача тIулакхо хьахьекхар вай Даьхен низ, социалистически общественнии пачхаьалкхени строй толаш хилар, советски халкъа турпалера творчески низаш.

Ленина гIулакх, Ленина идеяш котъялар туш да СССР-е шерра коммунистически общество хьалъеча долхача толамех, халкъа демократе мехкашка хинннача социалистически кувцамех дунен коммунистическии болхлойи низ бола болами къамий кортамукъале бахьан лоаттабу къовсами баржарах.

Машар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча сий долча къовсама гIайттача дуккхача къахьегамхой дегаш урауваттаду Ленина идеяша.

Ленински идеяш чакхъяргхилар а уж эшалург ца хилар а да къахьегача наьха хьашташ цар кIоаргагIа а дизза а кхоачашдеш хилар, хIанзарча замо д̣ладеха чIоагIагIа дола гIулакхаш чакхдоахаш хилар, революционни наькъаца капитализмагара социализмагеи коммунизмагеи довлилга исторически хиланза дардоаца гIулакх долга цар хьахьокхаш хилар.

Советски Союза Коммунистически парте вошал долча коммунистическии болхлойи партеша хадданза дегIа а кхувлаш чакхбоах марксизма-ленинизма сийлахь-боккха хьехам.

Ленинизм дегIайоалаяра къаьстта белгалъяьнна я ССКП ХХ-гIеи ХХI-гIеи съездаш, коммунистическии болхлойи партей викалий совещанеш.

Коммунизма теории практикеи чIоаггIа дегIайоалаергья парте керда программа — вай мехка коммунистически общество хьалъяра программа тIаэцаргйолча, хургйолча XXII-гIча съездо.

Ленински байракха кIал Ленински партега хьалхле а йолаш, тешшаме шиъ кхоаненга дода советски халкъ.

«Ленина гене, — йоах новкъоста Н. С. Хрущева, — коммунизмага бода вай никъ сийрдабоах, машара а дерригача адамий ираза а духьа керда коталонаш яхара вай дегаш урауттаду!»

СССР-е шерра коммунизм хьалъяр—ленинизм котъювлар

Новкъостий!

Советски нахага сий дола дакъа кхаьчад Ленин керте а волаш большевистски парте хьалхленца эггара хьалха социалистически общество хьалъе йолае.

Болхлой класса, ахархой, интеллигенце турпалера гIулакхаш бахьан долаш вай мехка йизза а йохаргйоацаш а котъяьлар социализм. Шерра коммунизм хьалъе йолаеннай Советски Союз, сийрдача кхоаненга бода никъ буллаш я из дерригача халкъашта.

Воашта дагалаттар кхоачашхилара — коммунизмана вай гарга ме долх, къаьгагIа, тIа-тIа дукхагIа холуш ба коталонаша гIа боахаш вай халкъ, социализма дерригача мехкий халкъаш долхаш бола эггара нийсатIа никъ хьахьекхача ленински гене низ.

Эггара хьалха социализм хьалъе йолаеннача юххье Ленина хьалххагIе а тIех хьаькъалца хайнад вай Цаьхен экономика алхха дегIаухаргйолга, цун Iилмеи культуреи тоалургдолга, наьха вахара хьал хадданза лакхлургдолга.

Адамаша мел Iоадаь хьаькъал-кхетам къахьегача наха долча гIулакха тIадерзаде лаьрхIа хиннад Ленина.

Ленина хьалххагIе а гуш хиннараш тахан тамашийна нийсен диззаи кхоачашхулаш а чакхдувлаш а латт.

Из къаьгга хьахьокх Советски Союза йоккхача политически, экономически, Iилма-технически, культурни прогрессо.

Адамаша болх мел беча моттигашка вайна карагIдийннача доккхийча хIамай корта ба Лаьттан историе чухь эггара хьалха саг тIа а волаш «Восток» яха кема-спутник космосе дахар.

Къаьстта чIоагIа доккхал деш дувц вай из Лаьттана гонахьа эггара хьалхатIа космически никъ баьр вай Цаьхен саг, сийлахь-воккхача Ленина парте член Юрий Алексеевич Гагарин воландаь. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Вай доккхал деш дувц из саго эггара хьалхагIа космически никъ бар—Iилмахой, конструкторий, техникий, болхлой, коммунизм хьалъеш боахкача берригача советски наьха хьаькъалои къахьегамои яьккха сийлахь-йоккха котало йоландаь.

Ца ховш хинна хIама дац духхьал советски нах эггара хьалха космосе кхачар.

Из — вай мехка коммунизм хьалъяра йола йоккха программа толаме кхоачашъеш хиларца, экономика а, Iилма а, техника а, культура а дегIайоалаяра хьакъехьа, вай халкъ вахара хьакъехьа парте хадданза йоакхо ярца законах хьахинна хIама да. **(ТIоараш тох).**

Социализмаи коммунизмаи наькъашца мара хила йиш яц бокъонца йола адамий прогресс.

Производствана еча комплексни механизацеи автоматизацеи, атомни энергех, синтетически материалех пайда эцарца, радиоэлектроникеи телемеханикеи шерра юкъейоалаярца дувзаденна дола Iилмеи техникеи чIоаггIа дегIаухача хана дах вай.

Iилмаи техникаи лоархIамегIа долча дуккхача доакъошка тешшаме дунен тIа хьалхара моттиг лаьцай вай мехко.

Бокъонца бакъ хулаш латт ше соцадаь лоаттадеча буржуазни зIанарех Iилма мукъа а доаккхаргда социализмо, боарам боацаш чIоагIа дегIаахара йола торонаш цунна хьа а елларгья цо яьхача Ленина хьаькъалера дешаш.

Индустриализации электрификации яра йола ленински политика йоагI-йоагIача тайпара чакхъяхаро низ бола индустриальни держава яьй вай мехках.

Советски Iаьдал латтача шерашка 45-зза лакхъеннай промышленноста валови продукци.

Цхьана лаьрхIача Англи, Франци, Малхбузехьара Германи санна долча доккхийча Европа мехкаша ечул дукхагIа ю хIанз Советски Союзо промышленни продукци.

Советски наха хьинаре къахьегар а Iилманеи техниканеи керда карагIдаьннача хIамаех шерра пайда эцар а бахьан долаш промышленносте къахьегама овсарле лакхъялара боарамга диллача Европерча керттерча капиталистически мехкел хьалхаяьннай СССР.

Вай мехка бокъонца дерригача халкъа юкъара а хинна дIаэттаб технически прогресс яр духьа лоаттабу къовсам, чIоагIача низаца духъювл творчески инициатива. Из хьахьокх, масала, укх цифраша: семилетка шин шера чакхъяьккхача 4 миллиони 600 эзари рационализаторски предложенеи изобретенеи ши миллиарди ялх бIаь миллиони сом гаргга экономически пайда баьб.

Белгалдоалаш гIулакх да, эггара чоалханегIа дола технически дешаш къоастадеча юкъе Iилмахошта, инженерашта, техникашта нийсса дакъа лоацаш болхлой хилар.

Советски Iаьдал латтача шерашка боарам боацаш лакхбеннаб къахьегамхой культурно-технически боарам.

Нагахьа санна пачхаьа Россе болхлошта юкъе юкъера образовани йолаш, лакхера образовани йолаш хIаьта-вета а, нах хиннабеце, хIанз 39 процент советски болхлой юкъереи лакхереи образовани йолаш ба.

Цо хьахьокх хьаькъалцеи физическии хьегача къина юкъера керттера башхалонаш толамца дIайоахаш хилар.

Коммунизма материально-технически база хьаяра наькъа лоархIамегIа йола этап я ворхI шера план кхоачашъелга.

Семилетка шин шера итогаша йиш хулийт цун заданеш кхоачашъяь ца Iеш, тIеххкхоачаш а ергья ала. **(ТIоараш тох).**

Ховш мадарра, ворхI шера планах шин шера 17 процент дукхагIа арахеца лаьрхIадар промышленни продукци, хIаьта бокъонца лаьрхIача из дукхагIа хиннай 22,1 процент.

Буржуазни экономисташа хабараш дувццашехьа а, Советски Союзо лаьгIъялийтац ше дегIаяра темпаш.

Укх тIеххьарча 7 шера юкъера лаьрхIача цхьан шера 11,1 процент лакхлуш хьаенай Советски Союзе промышленни производство, хIаьта США цу юкъа 2,5 процент мара лакхъеннаяц. Из да советски промышленность 4—5-зза сихагIа дегIаухаш хилар.

Творчески хьинар чIоаггIа айденна къахьегаш ба советски нах семилетка кхоалагIча шера.

Из дика хьагойт 1961 шера хьалхарча квартала план тIеххкхоачашъяро. Промышленноста валови продукци арахецара план цу юкъа 102,5 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера хьалхарча кварталаца нийсйича 9 процент гаргга дукхагIа арахийцай промышленни продукци.

США доал деча гIозараашта къайладахьа магац вай экономически толамаш дахарах шоаш корзагIбалар, къаьстта укх тIеххьарча бетташка США лоаладер миссел болат СССР-е лоаладеш хиларах.

Берригача советски наха дика хет, шеррача воспроизводства законех, дегIаухаш йола вай экономика, бокъонца Iилманца увттаеча планий ларда тIа сихха лакхлуш хилар.

ХIанз массехк шу даьлча дунен тIа эггара хьалха латта промышленни держава хургья Советски Союзах, хIаьта 1970 шера дукхагIа дегIадаьхкача капиталистически мехкел хьалхаяргья из сага сих лоархIаш продукци арахецара а.

Советски экономика дегIайоалаяра планаш оттаеча хана массаза а марксистско-ленински теоре керттерча положенешка хьийжай вай парти. Къаьстта хIанз, коммунизма материально-технически база йиллар духьа лоаттабу къовсам хоадамбеш йолча ханага кхоачаш латтача хана, къаьстта боккха лоархIам болаш да Iилман ларда тIа халкъа боахама дерригa доакъош дегIаккхувлар.

Коммунистически общество толаме хьалъяра Iалаьмате боккхача лоархIаме ба ЦК январски Пленума соцам. Пленуме а юрта боахаме хьалха латтарий зональни совещанешка а Никита Сергеевич Хрущева даь къамаьлаш.

ГIулакхаш творчески чакхдоахаш, массанахьа кхоачаш а инициатива йолаш а, партийни Iаьдалах дIадоладаьр чакхдоаккхаш, нахаца бувзам болаш, цар опыт Iомаеш а вIашагIтохаш а дола гIулакхаш доахкача ленински наькъаца кулгалдара бола дика хьокхам ба Пленума беррига болх.

КарагIдаьнна хIамаш белгал а даьха, январски Пленумо юрта гучадаьхар юрта боахамера цIенхашттара кхоачамбоацараш а, из кхы а сихагIа дегIабоалабанза барг ца хилар а, дегIабралабе торонаш хилар а хьахьекхар, из декхар кхоачашдара йоккха программа оттайир.

Ховш мадарра, ЦК сентябрьски Пленум хинначул тIехьагIа вай юрта боахамо доккхий толамаш даьхар: 46 миллион гектар дукхагIа хилар дIадув лаьтташ, 3 миллиард пунт дукхагIа даха даьлар ялат, дуккха а дукхагIа доахаш да дулх, шура, коартолаш, баьца дaараш, кхыйола юртбоахама продукташ.

Цхьабакъда, юрта боахам хIанз а тIехьабисаб сихха дегIайоагIаш латтача социалистически промышленностал а, хIаьта кштта тIа-тIа дукхагIа наха дIадехарел а.

Дика ховш да, еза-йоккха промышленность халкъа боахама керттера дакъа долга, из дукхагIа дегIаккхувлар дIахо а вай парте генеральни никъ болга.

Цунца парте тIагIертта къовсам лоаттабу халкъа боахама дерригa доакъош йоккхийча темпашца дегIаккхувлар а ерригa социалистически экономика цахаддаш лакхлулга вIаштIехьдаккхар а духьа.

ХIанз, вай мехка низ бола индустри а йохаргйоаца оборона а йолча хана, царна зе а хургдоацаш тIехь-тIехьа дукхагIа ахча хьежаде йиш я тIа-тIа дукхагIа наха дIадехараш дизза кхоачшдар духьа юрта боахами ейга промышленностьи дегIайоалаярга.

Юрта боахам, социалистически производства кхыдола доакъош а санна, дегIабоалабара лоархIамегIа дола гIулакх да материальни безам тIабахийтара йола ленински принцип йоагI-йоагIача тайпара кхоачашъяр, къахьегама материальнии моральнии стимулаш вIаши нийса тарьяр.

«ХIаранегара цун хьинарга хьежжа, хIаранена хьийгача къига хьежжа» яха социалистически принцип ше йолча тайпара юс шерра коммунистически общество хьалъеча хана а.

Общественни производство дегIайоалаяра дола дIоагIа да из, пачхаьалкхен хьашташ кхоачашдара хьакъехьа йоакхо ергйолча уйланца къахьегамхой хьалкхебергбола, вахара чIоагIагIа эшаш болча къахьегамцара оамалаш наха Iомаергйола гIулакх да из.

Къахьегама материальни безам тIагIоргбола гIулакх дIахо а чIоагIде деза вай, цхьабакъда, цунца цхьана моральни стимулаш дегIаккхувла а идейно-политически болх чIоагIбе а беза, къахьегамца коммунистически уйла хургйолаш халкъ хьал а кхедеш.

Январски пленума решенеш кхоачашъяра шерра организаторски болх боаржабаьб парте.

Капиталовложенеш дукхагIа хьежаю юрта боахамга а техникацеи химикаташцеи из Iалашбеш долча промышленноста доакъошка а.

Дукха балхаш доладаьд юрта боахама производствана электрификаци яра.

Городо юрта дукхагIа новкъостал ду халача балха процессашта механизаци яра, юрта культура лакхъяра.

Юртбоахама органех Iилманеи хьалха латтача опытаи карагIдаьннараш производствана юкъекхухьаш йола центраш яр духьа эргайоаккхаш латт юрта боахама Министерство.

Юртбоахама продукташ кийчъяра керда система а колхозашкеи совхозашкеи машинаш, минеральни удобренеш, кхыйола материально-технически средстваш йоххара керда порядок а оттаяь чакхйоаккхаш латт.

Цу кердача организационни гIулакхаша йиш хулийтаргья колхозно-совхозни производства совленех пайда биззагIа эца, юрта боахама квалифицированни доал делга Iалашде, производствана доал деча кхы а дукхагIа нах юкъеоза.

Ленина васкеташ нийсса кхоачаш а деш, парте къаьстта терко ю кадраш хьалкхеяра. Цо царгара дIадех нахаца болх бе ховлга, царгара уж Iомалулга.

Теоретическии политическии кийчо яь хиларал совгIа, масса тайпа кулгалхошта дика йовза еза шоаш балха бола моттигаш, керда техникеи технологии, хьалха латта опыт. Уж яйза а ца Iеш, цар тIагIертта халкъа боахама юкъекхахьа деза прогрессивни мел дола хIамаш.

Ховш да, моттигера опыт,наьха шоай творчество Iомаяра а вIашагIтохара а парте мелла чIоагIа терко ю.

Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашке а тIехьа Владимир Ильич Ленина яьхад: «Практически опыта тайпаш дукхагIа а хилийта, из дукхагIа Iома а е. Моттигера болх дика вIаштIехьбаккхар, кхыметтел геттара зIамигача масштабера мара из беце а, цун пачхаьалкхен лоархIам центральни пачхаьалкхен балха дуккхача доакъойл дукхагIа лоархIам болашагIа хулаш хьалаш нийслу». (Соч., т. 32, оагIув 333).

Из ленински традици дIахо лелаеш а дегIаккхувлаш а вай парте Центральни Комитето, Никита Сергеевич Хрущева ше масса оагIорахьара Iома а еш, вIашагIъетт наьха опыт. Вахар, халкъа инициативах гучадаьнна керда гIулакхаш кIоаргга довзаро партега йиш хулийт коммунистически общество хьалъяра йола керда йоккхий проблемаш увттае а чакхъяха а.

Пачхаьалкхен лоархIам болча гIулакхага кхоачаш лакхду парте Iилманеи хьалха латтача опытаи карагIдаьннараш юртбоахама производствана юкъекхахьара гIулакх. «Хьалха латтарий опыт — массанега кхачийта!» яхача лозунгаца болабенна болам хIанз дерригача халкъа юкъара хулаш латт.

Вайцига йоакхо еш ба шоай къахьегамца ханал хьалха бувлаш доккхий толамаш доахаш бола нах.

Никита Сергевич Хрущева дакъа а лоацаш хиннача ЦК январски Пленума решенеша, Пленумеи зональни совещанешкеи корта болаш гуччахьа даьча къамаьлаша керда низаш а хьинар а деннад юрта боахама болхлошта.

Практически тIулакхашца жоп лу советски наха Пленума решенешта.

«ХIара шера эцаш дола ялат 4 миллиарди 200 миллиони пунтага кхоачаргдолаш; дулх — 13 миллион тоннага, шура —50 миллион тоннага кхоачаргйолаш; укх гаргарча шерашка кхы а бархI миллион гектар целинни залежнии лаьтташ карадерзадергдолаш, юртбоахама продукташ чIоаггIа дукхагIа яхар духьа лоаттабу къовсам берригача мехка баьржаб.

Коммунистически парте беррига болх советски сага вахар тоадара а ираз лакхдара а хетабаь ба.

Вай материальни торонаш лакхъялтарга хьежжа, вай парте кхы а чIоагIагIа оттаду халкъа вахара хьалаш хадданза лакхдергдола декхар.

Коммунистически общество хьалъяра чулоацами вай парте политикеи яшха а йоашхаш, Никита Сергеевич Хрущева йоах: «Коммунизм яхар, нагахьа санна алхха а къаьгга а из дIааьлча — къахьегамхошта, хIара сага дикагIа дола вахар да... Берригача къахьегамхой дика баха йиш хилийтара шортта кхачан продукташ, барзкъа, кога гIирс, чуIе моттигаш, наха дIадехаш дола культурни хIамаш—книжкаш, театраш, кинош хилийтара мел эшараш хила деза. Цудухьа промышленность а юрта боахам а йоккхийча темпашца, цхьатарра дегIааха деза вайцига».

Хадданза тоалуш латт советски наьха вахара хьал. Хьийгача къих къахьегамхошта телача маьхаца доходаш лакхъяларца цхьана общественни потреблене фондаш а лакхлу.

Мах боацаш дешар хьехари унахцIено лораяри, балха ди лоацдар, пенсешца Iалашбар, тIехь-тIехьа ерригa налогаш дIайоахаш хилар, цIаккха ца хиннача тайпара дукха чуIе а культурно-бытовой а гIишлош хьалъяр — из дерригa а цхьан ханна вайна керда доацаши капиталистически дунен тIара къахьегамхой цецбоахаши да.

Гаьна яц, Советски Союзе вахара боарам эггара лакхагIа хургбола ха, «Хьахьажал шо, сага вахара чу ена коммунизм яхар фу я!» аьнна дерригача дуненга вай дIаала йиш хургйола ха. **(ТIоараш тох).**

Массайолча континенташкарча миллионаш а миллионаш а болча наьха сакхетам чу тIехь-тIехьа чIоагIагIа дувш йоккхача экономически социальнии прогрессаца, Iилмеи культуреи дегIадарца, иразе кхоачами болча къахьегамхой вахарца, халкъашта юкъерча чIоагIача машарцеи доттагIленцеи дувзаденна дола «социализм», «марксизм-ленинизм» яха дешаш.

Дунен историе лелама социализма лоархIам боккха а тIа-тIа чIоагIагIа а хургба, яхаш Ленина тIех хьаькъалца хьалххагIе а гуш хиннар бакъ хилар.

Церах санна кхер империалисташ вай бакъдарех, капиталистически мехкашкарча къахьегамхой сакхетам оапашца тувлабе гIерт уж. Цхьабакъда, бакъдар — къайла дохьалургдац!

Бакъдар да, кортамукъа даьннача халкъо, социалистически хувцамаш хиларах пайда а эцаш, шийи экономика, Iилма, культура, капиталистически мехкашта дага хила а йиш йоацача тайпара сиха дегIаккхувлаш хилар.

Бакъдар да, социалистически обществера саг бокъонца кортамукъа хилар. Историе чухь эггара хьалха боарам боацаш йоккхий торонаш Iалашъяьй наьха талантaш, цар хьинар дегIадоаладара. Кортамукъача сага гене гуча а доахаш, халкъа долча гIулакхага дIаухийт Iалама низаш, атома къайленаш, сигаленашка долха наькъаш дехк.

Бакъдар да, къахьегамхой социализма хьалашка историе чухь эггара хьалха материальни рузкъаш хьадеш дола къахьегама эскар хинна ца Iеш, бизза бола цу рузкъай дай шоаш хилар, доал деш бола низ шоаш хиларах тарра, шоай мехка, шоай вахара, шоай кхела дай хилар.

Ленина хьалххагIе ховш хиннача тайпара истори хIанз шоаш хьаду миллионаш а итташ миллионаш а болча наха.

ЦIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа лакхлуш латт советски наьха хьинари самодеятельностьи, лакхлуш латт боахамеи культурнии вахарера общественни организацей лоархIам.

Цунах къаьгга гуш да социалистически пачхаьалкхе йоалаш-йоалаш коммунистически общества ше доал дарга йоалаш йола процесс хилар.

Сийлахь-воккхача ше хьакхеллачун, ший баьчча васкеташ кхоачаш а деш, вай парте чIоагIа терко ю къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара, керда саг хьавара.

Цо тIагIертта къовсам лоаттабу идеологически балха лоархIам лакхбара а чIоагIбара а, коммунистически общество хьалъяра практикацара, халкъа вахарцара цун бувзам чIоагIбара.

Ленина хьийхад, наьха сакхетам а оамалаш а эргайоахаш беча берригача балха керттера никъ хила беза къахьегам тIа уж хьалкхебелга, коммунизм хьалъелга чIоагIдар а чакхдаккхар а духьа лоаттабу къовсам ларде а латташ йола кердача, коммунистически моралаца уж хьалкхебелга, яхаш.

Ленина хьахьекхад лелаеча хана коммунизма зIыргаш, коммунистически кхоанен гIулакхаш хьахулаш, дегIаухаш, котдувлаш йола социалистически яхь боккхача лоархIаме хилар.

Коммунистически къахьегама духьа лелача болама юкъе дакъа лоацаш итт миллионал совгIа саг ва хIанз, коммунистически хьисапе болх бе а даха а Iомалургда, яхаш боевой девиз а йолаш.

Кердача формашца эргаяьккхача дерригача халкъа социалистически яхьо дуккхача наьха денал лакхду, эзараш а миллионаш а бола къахьегама турпалаш хьахулийт.

Буржуазни обывателашта кхетаде хала да городашкара, Iемача балхашкара хьа а бувлаш нах ца баьхача целинни районашка, СибарегIени Малхбоалени стройкашка дIаухача советски кагирхойи мехкарийи денал.

Моцалои хIамаш эшарои лелхабаь ухаш бац уж, царга кхайк Даьхенна хьалхашкара шоай патриотически декхар гойташ дола сийлахьа гIулакхаш.

Советски саг хьалкхевещ вай партена карагIдаьнна сийлахь-доккха тIулакх децийи из!

Цхьа барт болаш, партенеи цун Центральни Комитетаи гонахьа айхха кхотаденна долаш ХХII-гIча съезда накъа дода советски халкъ. Цо керда декхараш увттаду, гучадоах пайда эцанза диса кхоачамаш, чIоагIбу ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабу къовсам.

ТIехь-тIехьа чIоагIагIа яржаш латт съезда хьалхара дерригача халкъа яхь.

Парте ХХII-гIча съезда сийна эггара хьалха социалистически яхьа байракх айяьрашта юкъе бар москвичаш а.

Машиностроителаши текстильщикаши, металлургаши химикаши, транспортникаши гIишлонхойи, Iилмахойи конструкторши—ерригa къахьегаш йола Москва съезда хьалхарча сий долча вахте эттай.

Тахан, Ленин ваь шу дездеш, укх лакхача трибунера дIаала йиш йолаш да: семилетка кхоалагIча шерара шоай декхараш сийленца кхоачашду столицерча къахьегамхоша. 1961 шера хьалхарча квартала заданеш ханал хьалха кхоачашъяьй московски промышленносто.

Шоай дош кхоачашдаьд гIишлонхоша а: цар хьалдаь даьхад 700 эзар квадратни метр дола чуIе цIенош, керда школаш, больницаш, яслеш, тикаш.

Вайна гуччахьа эргаювлаш а тоалуш а латт Москва. ХIанзалца цунна бIаргадайна хIама дац селлара чIоагIа гIишлош хьалъяр а тоаялар а.

ХIанз столице хIара шера, иттазза дукхагIа цIенош хьалду, 1948 шера деш хинначул. Хьахулаш латт керда кварталаш, магистралаш, бIарчча районаш.

ЧIоагIа раьза хинна тIаийцар советски наха Йоккха Москва хьалъе аьнна партеи правительстваи яь решени.

Москвичашта дика хов шоай хьамсарча столицах лаьттан тIа эггара хозагIа, эггара культурнегIа, эггара толашагIа йола город яр духьа шоай кхы а дуккха къахьега дезилга.

Новкъостий! Вай халкъо революционни турпалал хьахьекхай 1917 шера октябрь бетта, къонахчал а майрал а хьахьекхай граждански тIема фронташка, хьинар, денал, Цаьхенна ше мутIахьа хилар хьахьекхад Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача шерашка. Ше хьийгача къица тIехьайиса миска, низ боацаш хиннача Русех хьалха латта дунен держава яьй цо. Из санна долча халкъо — шийи хьамсарча партеи цун ленински ЦК-аи хьалхашкахьа кхувлача турпалерча, хIамаш кхоллаш долча халкъо — коммунизм хьалъергья! **(ЧIоаггIа, дIаьхдаь тIсараш тох).**

Ленинизм халкъий доттагIленна, машара, социализмана тIехьа лоаттабеча къовсама байракх я

Маркса, Энгельса, Ленина хьахьекхача сийлахь-доккхача гIулакхага — коммунизмага долхача халкъий боламга эшалургбоаца низ беннаб.

Шоай хана ленинизмана духьал лаьттараш гIийртар цунах алхха эрсий гIулакх лархIа, цхьан къаман хIама цох лархIа.

Цхьабакъда уж тIийртар зехьа дайр. Маьлха сердал йоае йиш йоацаш санна мара юхасовцае йиш яц яржаш латта ленински идеяш.

Творчески марксизм-ленинизм котъялар кхы цIаькха а дIахьекхар 1960 шера ноябрь бетта хиннача коммунистическии болхлойи партей викалий московски Совещане.

Укх тIеххьарча хана политически хьакъехьа хинна эггара тIехдола хIама да из Совещани, дунен коммунистически болама яьннача коталонех, из кхотабенна а цхьоагIо йолаш а хиларах дола къаьгга тешал да из.

Цо дика хьахьекхар адамашта хьалхашка латта керттера дешаш къоастадара коммунисташа чIоагIа йоакхо еш хилар.

Дерригача дунен халкъашта гу, адамий эггара лакхера, эггара гуманнегIа йола идеалаш лелаер коммунизм хилар, тIом ца хилийта а из цIаккха хургбоацаш дIабаккха а латтабеча къовсаме хьалха латтараш коммунисташ хилар.

Дуне дегIадара Ленина баьча тохкама ларда тIа хIанзарча заман башхалоний къоастам бир Совещане.

«Вай заман керттера башхало я дунен социалистически система адамий общество дегIаяра керттера фактор а хинна дIаотташ латтилга», — йоах Совещане заявлене тIа.

Коммунистическии болхлойи партей Совещани хинначул тIехьагIа дукха ха яьннаяц. Цхьабакъда цу лоацдача хана а хьагучадаьннад цун документаш тIарча положенейи выводийи мел боккха лоархIам ба.

Вахаро тIа-тIа а дукхагIа тешал ду дунен тIара гIулакхаш социализманеи машараи пайдане долча оагIорахьа хадданза хувцалуш хилара.

Дуне дегIадара социалистически мехкаша эггара хьалха шийи влияни лоаттаю шоай боахам тоабарца, лакхбарца, капиталистически системаца лаьцача яхье толамаш дахарца.

1960 шера социалистически лагера арахийца промышленни продукци тIом хилалехьа хийцачул ворхIазза дукхагIа хилар, хIаьта капиталистически мехкий продукци цу хана чухь 2,5-зза гаргга мара лакхъяланзар.

Дунен промышленни производствах иттлагIа дакъа мара социализмо ца лоацаш ха хинна дукха зама йий? ХIаьта хIанз социализма мехкаша дунен тIа арахецача ерригача промышленни продукцех кхоалагIа дакъа совгIа арахец. Касталашха абсолютни боарамашка диллача капиталистически йолчул тIехъяргья социалистически система производство.

Социализмо тIа-тIа дукхагIа толамаш доахача хана капитализм ди тIехьатIа дукхагIа талхаш а йохаш а латт.

Капитализмана тIехьабарий харцде йиш яц тIом хинначул тIехьагIа эггара низ кхоачашагIа йолча капиталистически пачхаьалкхен чухь — США йиазлагIа экономически кризис хилар.

ТIа-тIа дукхагIа даржаш латта масса хана дола бе болх ца хилар американски болхлой классана бокъонца къел тIаоттаеш хIама да. ВIалла бе болх боаца нах пхи миллион совгIа ба США. Бе болх боаца нах къаьстта дукха бола бIаь гаргга керттера промышленни районаш «къел тIаэтта я» аьнна дIакхайкаяьй Iаьдало.

ТIом хинначул тIехьагIа эггара хьалха американски яраш а йолаш, монополеш еннаяр экономика милитаризаци ярца, сихдаь герз хьадарца производства боарам лакха лоаттабе, экономически кризисаш ца хилийта, бе болх боацилга лакх ца далийта.

ТIема доккхий заказаш кхоачашдеш бе шортта болх хилийтарца болхлой классо лоаттабу къовсам мелбе, полицейски репрессешка гIолла болхлой болам дIабаккха, коммунистически партеш хIалак е лерхIар цар.

«Низа позице тIара» политика а лелаеш, социалистически лагера низ бохабе гIертар уж.

Цхьабакъда, цар лийрхIараш кхоачашхиланзар. Экономика милитаризаци яро, сихдаь герз хьадаро, тIема кийчо яра курс лелаяро дIахо а мелду империализма гIулакхаш, дуккхача къахьегамхошта кхы а чIоагIагIа гоамлу из.

ХIаьта социализма низ бохабе уж гIертарах аьлча, цу хьакъехьа цар мел лийрхIар дизза дехар.

Социализма мехкаш шоай цхьоагIонца чIоагIа да. Алхха ханна долча хьаштаца хьахинна йоаца, цхьа моллагIа йоаца пачхаьалкхений цхьоагIо я из.

Социалистически мехкаш вIашагIкхийттад экономически, социальни, политически строй цаI хиларца, цаI йола марксизма-ленинизма идеологи хиларца, хьашташ а дагалаттараш а цаIаш хиларца.

Социализма дуне пролетарски интернационализм котъяьнна дуне да.

«Къаьнача дуненна, къамаш теIадара, къамаш вIашагIлетара, къамаш шо-шоаш доалаш къастара дуненна болхлоша духьал увттаду къаьстта цхьа къам дездар шийна чухь доаца, кIезиг-дукха а сaго сага низ-Iоткъам бергбоаца дерригача къамий къахьегамхой барт-цхьоагIо йола керда дуне» — яьхад Ленина. (Соч., т. 19, 72 оагI).

Адамий историена ховш яц пачхаьалкхенаш социалистически мехкашка санна чIоагIа барт болаш кхотаенна моттиг.

Владимир Ильич Ленина хадданза белгалдаьхад дерригача дунен тIа коммунизм оттаяра тIехьа болхлоша лоаттабеча классовой къовсаме цхьоагIо хилар боккха лоархIам болаш долга.

ХIанз, шоай марксистски-ленински партеша хьалхле а лелаеш, социалистически мехкашкарча халкъаша социализми коммунизми хьалъеча хана болхлой классана хьалхашка дерригача дунен исторически декхараш латтача хана кхы а чIоагIагIа лоархIам болаш да коммунистическии болхлойи партей цхьоагIо хилар.

Социалистически мехкий барт-цхьоагIо чIоагI а еш, дуккха бола нах пролетарски интернационализма уйланца, халкъий доттагIлени вошалеи уйланца кхотабу коммунисташа.

Новкъоста П. Н. Демичева докладах йистедоалар

Алхха ший къаман хьашташ мара ца лархIара хадданза духьал а латташ, коммунистически партеша мамогга чIоагIъю социалистически пачачахьалкхений цхьоагIо, цар барт, вIаши новкъостал делга.

Коммунистически боламо мел даьха деррига толамаш даьхад марксизмана-ленинизмана из тешаме тIехьа хиларца. Ленински хьехамца хьалхле а лелаеш, кердача исторически заманга хьежжа из хьехам творчески дIахо дегIа а боалабеш, коммунистически партеша IалаЬмате доккхий толамаш доах коммунизм котъяккха лоаттабеча къовсаме.

36 миллион совгIа саг юкъе а волаш хIанз дунен тIа 87 марксистки-ленински парти я.

Из IалаЬмате йоккха арми ший дукхалца чIоагIа хинна ца Iеш, чIоагIа я ший деналца, йохаргйоацача цхьоагIонца, марксизма-ленинизма идеяшта тешаме хиларца, из кхы а боккхагIа лоархIам болаш да.

Ленинизма байракха кIалара коммунистически болам вай хана эггара чIоагIагIа бола политически низ а хинна дIаэттаб. Социалистически мехкашка коммунисташ Iаьдала керте латт, капиталистически мехкашка болхлой класса хьалхле лелаю, къамаш мукъадахара болама хьалхарча мугIарашка ба. Машара, къамаш шоай лоIаме хилара, демократе, социализма хьашташа маяххара вай ханара керттера дешаш къоастаде кхы а дикагIа йола торонаш хьахиннай.

Новкъостий! Ленинизм нийса хилар бакъдеш йола вай хана эггара а йоккхагIа ярех цхьа факт я хьалха колониальни лоала кIал даьхка хинна дукха халкъаш шоай лоIаме исторически дегIадахка, къахьега доладалар.

Ленина хьахьекхад, империализма системана Iургаш а доахаш, из мел а еш, социалистически революцеша колонешкеи кхычахьара баьхкача наха низ-Iоткъам тIалоаттабеча мехкашкеи халкъаш котдалара гIулакх аттача доаккхаш хилар, кортамукъадовла а шоай лоIаме дегIадахка а йиш йола торонаш царна хьаеллаш хилар.

Сийлахь-йоккха Октябрьски Социалистически революци котъяларои Европа а Азе а дукхача мехкашка социалистически революцеш котъяларои чIоагIа дохадаьд империализма гIулакхаш, къамаш мукъадахара болам лакхбара эша дика торонаш хьаяьй, кортамукъал бахьан лоаттабеча къовсаме халкъий дегаш ураоттадаьд.

Дунен социалистически система хьахинначул тIехьагIа къаьстта сихделар колониализм хIалак хилара гIулакх. ТIом хинначул тIехьагIа цаIи ахи миллиард саг ваха итташ дола мехкаш цIаккха а кхы юхаоттаргдоацаш кхычахьара баьхкача наха тIалоаттадаьча лоала кIалхара даьннад.

Къамаш мукъадоахача болама чIоагIача низо йохаю из сий доаца система. Азена тIехьа Африка а гIеттай. Кубе революци котъяларо чIоагIа гIовттадаьд Латински Америкерча миллионаш болча наьха дегаш.

Социалистическии, империализмана духьаларчеи, къамаш мукъадоахачеи революцей вIаши бувзам хиларах йола ленински идея яхаш а котъювлаш а я.

Мукъадаьннача халкъашта шоай опытах хов, социалистически мехкаш, коммунистическии болхлойи партеш къам мукъа даккхара тIехьа, империализмана духьал лоаттабеча къовсаме шоай эггара тешамегIа бола доттагIийи союзникаши хилар.

Колониализм чIоагIа ийшай, цхьабакъда из хIанз а дийна я, керда тIом хьовргбола дукха довнаш хьеду хьаст ба из. Колонизатораш эгIазбаха хьаьрбаларца дувзаденна дециий Конго къама турпал Патрис Лумумба вер, Алжире ду зуламаш, Лаосе латта гIулакхаш, Кубаца болабаь тIом?

Кубана духьал ВIашагIкхийттача Штаташа вIашагIъелла интервенци кортамукъал езача халкъашка гIелал яхьаш дола гIулакх, Карибски форда районера кхераме провокаци массане юкъарча машара духьалара гIулакх да аьнна нийса лаьрхIар дунен общественносто. США монополеш кхер керда вахар дуллаш йоглача Кубах Латински Америка кхыча мехкашта хьоккхам хилар.

Кубински халкъ гора оттанзар, е оттарг а дац. Кхыча мехкара баьхкача низ-Iоткъам бераштеи царна тIехьа бараштеи духьал лоаттабеча къовсама цIимхара школа чакхъяьккхай цо, ше лоал оттадеш йола хомат шийна юха кач а йоллийтаргьяц.

Ше лоаттабеча боккхача, сий долча къовсаме Куба халкъ цхьаь дац. Кортамукъал езача дерригача халкъашца цхьана кубински халкъаца барт-цхьоагIо йолаш я социалистически пачачахьалкхенаш.

Ший лоIаме хилара тIехьа лоаттабеча къовсаме кубински халкъ чIоагIа хьаллоацаш, шоаш дагалаьцар чакхдоалийтаргдоацилга империалистически агрессорашка цIенхаштта дIахойташ дола хIама хилар Кубана духьал тIом болабарца дувзаденна СССР-а Правительства яь Заявлении США президентага СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева яхьийта Послании.

Ший къаман турпала Фидель Кастрос хьалхле а лелаеш, Куба турпалча халкъо хIалак бу интервенташ, керда вахар дилла ший йола бокъо бахьан къовсам лоаттабе йохаргйоаца чIоагIо яь да из.

Империализма низашта духьал йоккха котало яккхарца советски наха чIоагIа даькъала дувц кубински халкъ.

Коммунисташа йоах, хIара халкъ ший мехка чура дош ше къоастаде бокъо йолаш да. Цар харцахьа лоархI арахьара революци мехка чуяр, уж иштта чIоагIа духьал ба арахьара контрреволюци мехка чуяра а. Ленина дукххаза белгалдаькхад цхьаккха а халкъ низагIа «ираз долаш де гIэртилга» нийса ца хилар. Цу ленински указанешта тIехьа а йолаш, коммунистическии болхлойи партеша шоай интернациональни декхар лоархI ший лоIаме хиларзи керда вахар диллараи тIехьа къовсам лоаттабеча халкъа гIулакхашта юкъелелхача империалисташта меттахьа хIама тохар.

Кубе, Конго, Лаосе хиннача хIамаша халкъашка дIахойт империализм де гIертачун хьакъехьа фийла хила дезилга, кортамукъал езача халкъий барт-цхьоагIо чIоагIъе езилга.

Го боаха Лаьтта юхасоцаде могаргдоаца низаш Iалама чухь доацаш санна, империалистически низ-Iоткъама система хIалак хилара законах йоагIа процесс юхасоцае могаргдола низаш а дац.

Коммунизмана духьаларча байракха кIал деррига реакце низаш гулде гIерт империалисташ.

ГIулакхага диллача антикоммунизм монополистически капитала эггара а агрессивнегIа а яькхагIа а долча гIозарий доал лораделга да, дерригача демократически низашта духьал воалилга да, къиза, нах боабеш йола диктаторски режимаш увттаелтеи гуччахьа хьаллоацилгеи да.

Антикоммунизм—из реакце, милитаризма, тIема кийчо яра байракх я. Антикоммунизма байракха кIал сихдаь герз хьаду, Европе тIема кхерама кертера кхуврч а баь Малхбузен Германи дIаоттаеш боаххача Малхбузен Германе реваншистий лоархIам тIа-тIа а дукхагIа лакхлу, НАТО агрессивни блок чIоагIъяра тIаерзаяь йола политика лелаю.

Шоай низах бIубеннача социалистически мехкаша агрессеи тIема авантюрайи империалистически политикана духьал увттаю машареи пачачахьалкхенаш машаре яхареи ленински политика. Вай заман эггара кертера дола дош—машара дош къоастадара никъ хьахьувкх вайна Ленинизмо.

Машар бахьан чIоагIа къовсам лоаттабеча Н. С. Хрущева цуккхаза а белгалдаьккхад, хIанз дунен тIа шиъ мара никъ ца хилар: е тайп-тайпара социальни система йола пачачахьалкхенаш машаре яхилга е долла хIама хIалак дергдола ракетно-ядерни тIом хулга. КхоалагIа бола никъ бац!

Машара тIехьа вай лоаттабу къовсам ханна оттадаь тактически гIулакх а доацаш, социализмах шийх йоалла СССР-а арахьарча политика генеральни лини я.

Парте XX-ча съездо вай хана тIом ца хилийта йиш килах яь вывод яьй дунен халкъашта юкъера хьал кIоаргга тахкара а машареи тIемеи низаш озара а ларда тIа. Из вывод нийса а ший ханнахьа а хилар вахаро ше бакъдаь да.

Дунен социалистически лагера, дерригача мехкашкарча болхлой, къамаш мукъадахара болама, машар безача дерригача адамий низаш вIашагIкхийттача могаргда империалисташа леладу гIулакхаш соцаде, тIема авантюраш лелаергйоацаш уж совцабе.

Советски Союзои кхыча социалистически мехкашкеи шоай арахьара политика лелаю пачачахьалкхенаш машаре яхарах, дунен халкъашта юкъе къовсаме латта деррига дешаш машара наькъаца къоастадарах, дерригача мехкашта юкъе вIаши пайдане дола экономическии культурнии бувзамаш леладарах болча Ленина хьехамца.

Ленина социализма идеал аьнна дола массане а деррига герз Iодиллара гIулакх машар лорабара эша эггара а тIехбола тешам ба.

Дунен халкъаша цIенхаштта тIахьожам а беш, массане а герз Iодилларах йола программа а дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара тIаерзаяь дуккха боккха лоархIам бола предложенеш а оттаяьй вай правительства.

Цхьабакъда, Варшавски договора юкъе дакъа лоацача пачачахьалкхений Консультативни Комитето белгалдаьккхача тайпара, империалистически гIозараша шоай агрессивни политика лелаеча хана социалистически пачачахьалкхенаша тергал ца деш дита йиш яц империалистически пачачахьалкхенаш тIема кийчлуш хилар.

Социалистически пачачахьалкхенаша динза даргдоацар ду шоай оборона лакхъяра а дерригача дунен тIа машар чIоагIбара а.

Социалистически мехкий машар безача арахьарча политико дунен общественноста дуккхача тайпарча наьха безам шийна тIаоз машара тIехьа, империализмана духьал лоаттабеча къовсаме халкъаш оарцагIдоахаш бола низ а ба из.

Вай арахьарча политика низи из дика чакхъювлилгеи латт массе мехкашкарча наьха хьашташта маэшшар из хиларах.

Социализм адамашта хьалхашка латт машареи кортамукъалени чIоагIало а ядерно-ракетни тIемах халкъаш лораде могаргдола низ а хинна.

Пачачахьалкхенаш машаре яхара политико новкъостал ду дунен тIа баха дуккха а дукхагIа бола нах машара моастагIашта духьал кхотабалара, коммунистическии болхлойи партей, дунен социализма система сий а влияни а лакхъяра.

Новкъостий!

Эггара воккхагIа вола ленинец новкъост Н. С. Хрущев керте а латташ, Советски Союза Коммунистически партеи цун денал долча штабо — Центральни Комитетои вай Даьхе бIубенна сийлахь-воккхача Ленина хьахьекхача новкъа ют.

Мехкеи партеи деррига вахар, коммунизма материально-технически база юллаш, общественни гIулакхаш дегIадоаладеш а эргадаьха тоадеш а, къахьегамхошта коммунистически кхетам луш цо ду кертера балхаш, дунен социалистически система а дерригача дунен тIа машар а чIоагIбеш цIаккха ца социйташ вай лоаттабу беррига къовсам хадданза бувзабенна ба ленински ЦК-аи парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара Никита Сергеевича Хрущевеи кIаьд ца луш, массе тайпара беча балхаца.

Дуккха а дукхагIа болча нахаца хадданза бувзам лоаттабар бахьан долаш, вахара а революционни а IалаЬмате йоккха опыти вахара чухь кердадар довза а цунна шерра никъ бала а ховши из хилар бахьан долаш партеи халкъеи чIоагIа тешам болийтаб шийх Никита Сергеевич Хрущева.

Лергдоаца Ленина гIулакх нийса дIахьош вола саг лерхI новкъостах Хрущевх партеи халкъои.

Тахан, Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахь, советски халкъо, дерригача прогрессивни адамаша чIоагIа сий ду IалаЬмате доккха хьаькъал хиннача Ленина, дукха а веза, лархIа а лоархI цар шоай баьччеи хьехархои.

Шоай лоархIам адамий метта дешаца дIаоалалургдоацаш нах ба, — аьннад Алексей Максимович Горьке Ленина шовзткъе итт шу дузача дийнахь. — Россена хинна ца Iеш, дерригача дуненна, вай ерригача планетана иштта саг ва Владимир Ильич.

Ленин кердача дунен байракх я!

Ленин цIерца хьалъю советски наха коммунизм.

Ленина цIерца коталонаш йоах социализм еш доахкача вежарашха долча мехкаша.

Машар, демократи, социализм, сага Лаьттара ираз бахьан шоаш лоаттабу къовсам Ленина цIерца лоаттабу коммунистическии болхлойи партеша.

Ленин даим вайца ва. Ленинца цхьана кхоанарча коммунистически общество гIоргда вай.

Даькъала хийла ленинизм — вай заман, котйоалаш латтача коммунизма заман коталон байракх!

(ТIоараш деттарца дукхаза а юкъагIйоахаш хинна доклад йистейоал. Торжественни заседане бараша ура а латташ партийни гимн «Интернационал» оал).

Комсаш хьувкъаяра

ДIадахача шера дика къахьийгар Наурски района «Комсомольский» яхача комсаш лелаеча совхоза коллективо. 1800 тонн комсаш хьувкъае а чуэца а езаш план оттаяьяр цу боахама. Шоай низашка а торонашка а хьежачул тIехьагIа, Даьхенна кхы а дукхагIа комсаш яла лаьрхIар къахьегамхоша. Пачачахьалкхенна дIаяла лаьрхIараш 2000 тонн комсаш яр, хIаьта бокъонца дIаеннараш 2.033 тонн я.

ССКП ЦК январски Пленума исторически решенеш йийцачул тIехьагIа кхы а доккхагIа социалистически декхараш тIаийцар «Комсомольский» совхоза къахьегамхоша семилетка кхоалагIча шера. БIаьстан эггара хьалхара дIайха денош эттача хана комсаш чIоагIа хьувкъаяр духьа къовсам болабир совхозе.

Къаьстта дика вIаштIехьдаьхад балхаш Татьяна Тихоновна Толокольникова управляющи йолча отделене бешамашка. 405 гектара тIара ерригга комсаш хьалийийхка яьннай. Болх дика барца белгалйоалаш я нов. Степановас кулгалду бригада. Цу бригада коллектив хьалхарчарца йистеяьлар 59 гектар йолча комсий бешара комсаш хьалийийхка. Комсаш дикача хьала тIа я. Дика болх бу нов. Люленкос кулгалдеча 2-ча бригада членаша а. Цига а цу тайппара 70 гектара тIарча комсашта де мел деза балхаш дика чакхдаьхад.

Сом луш йолча комсий гаьнашта юкъера лаьтта кIоаргга оахаш цамца даьккха доалаш латт. 600 гектара тIа баь баьннаб из болх. Цу балха тIа къаьстта белгалваьннав тракторист Магашев Сайдали. Нормах дийнахьа 6 гектара тIа цамца даккха дезаш дола лаьтта цо 13 гектара тIа доакх. Цу балха тIа 200 процент кхоачашъю норма трактористa Иван Иванович Меркулова. Лаьтта цамца доаккхача дика болх бу Махмудов Дакус, Голубовский Ивана, кхыча механизатораша.

1-ча Майна накъа болхаш а ССКП XXII-ча съезда дика къахьетама совгIат кийчдеш а болча «Комсомольский» совхоза комсаш лелаеча къахьегамхоша шоай низ кхобац шоаш тIаийца декхараш сийленца кхоачашдара а дукха езача Даьхенна дуккха комсаш ялара а.

Р. БОГДАНОВ.

Дийнахь а бус а къахьег кхашка

Сихбенна хьажкIаш дIаювш боахк укх деношка МагIалбика района «Ингушский» совхоза № 3 йолча отделенера 6-ча тракторно-полеводчески бригада механизатораш. Ерригаш а 1330 гектара тIа культураш я механизатораша дIае езаш. Царех 850 гектара тIа юврга хьажкIаш. Гуш да бIаьстан балхашта бригада механизатораша дика кийчо яьлга. Ханнахьа дика тоа а яь кийчъяьяр ерригга тракторaш, юртбоахама инвентарь. Цудухьа цхьанна а минута сейцаяц уж бIаьстан балхаш доладелча денз. Цул совгIа, нагахьа санна трактор а кхыйола юртбоахама инвентарь а ехача цунна эша оатхал леха езаш бац механизатораш.

— Из гIулакх ха а ховш хьалхе а Iалашъяьй оаха ерригга эшарг мел йола оатхал, — йоах бригада кулгалдеча Белхароев ТIахIира. — Кхыметтел кхыча бригадашкара а ух тхо долча цхьайола оатхалаш еха.

Кхашкарча бригада стане я уж оатхалаш лелаеш йола склад. Гураьхьа деррига лаьтташ аха а аьха кийч ца дарах укх бIаьсти 950 гектар аха езаш хилар бригада механизатораш, цун бахьан дар хьалха цига хинна бригадир ший болх лерттIа лелабеш ца хилар. ХIаьта а лоацача хана уж лаьтташ бокъонца кийч а даь хьажкIаш дIае мара ца езаш дIаоттадир цар.

Агротехнико яххача тайпара нийса дIаюв механизатораша хьажкIаш. Цу гIулакха лаьрххIа Серноводски техникумера хьехархо а воалаваь практически занятеш яьй цар. ХIара механизатор дика кхийтар квадратно-гнездовой хьисапе хьажкIаш мишта дIае еза.

ХьажкIаш дIаювш дика къахьегарца белгалбаьннаб звеньевой вола тракторист Цокиев Макшарипи сеяльщик Боков Башири. Нормах 13 гектара тIа дIае езача 22—25 гектара тIа хьажкIаш дIаюв цар шоай агрегатаца. Дика къахьег тибридни хьажкIаш дIаювш болча тракториста Цокиев Увайсеи сеяльщика Боков Iалауддинеи. Нийса а дика а хул цар хьажкIаш дIайийнача лаьттара квадраташ. Сменах йола нормаш 1,5-зза—2-зза тIехккоачашъю трактористаша Коригов Султана, Атаев Iалауддина, Мержоев Махьмада.

Кхашкарча балхий опыт йолаш а говза а механизатор ва бригадир нов. Белхароев. Дика вIаштIехьбаьккхаб цо бригада болх. Бус а дийнахь а тракторaш соца ца еш къахьега вIаштIехьдоал механизаторий. Кховорда я царна мел эшар: хий, доатам, дуа хIама, иштта кхыдараш хьатIакхухьаш. Цул совгIа мукъа ха йолча хана механизаторашта дахча а кхухь цу вордашца. Хан-ханнахьа лаьрххIа Iалашъяьча термосашка механизатораш балха болча моттигашка даа хIама дIакхухь. Ала дезаш да кухарка Гетагажева Марема из ший декхар дика кхоачашделга.

Бригада стане керда газеташ, журналаш хул, радиоприемник я. ХIара механизатора сайриина хов дийнахьа ше мел болх баьб, мел ахча даьккхад. Цу гIулакха хьалтеха доал хьокхама доска.

ХIанз дIа-юха тела совхоза цIе байраххилг лелаю цу бригада.

— Из дIа ца яккхийта а юртбоахама культураш хьувкъийтара тIаийца декхараш сийленца кхоачащде а лаьрхIа я тха коллектив, — йоах Белхароева.

М. АХРИЕВ.

Экономически культурнии боарамаш вIаши нийсдар социалистически мехкаш дегIадахкара закон да

Капитализма дунен системеи социализма дунен системеи вIаши духьал латташ я. Капитализма дунен система чухь долаш да ший хана Ленина гучадаьккха тайп-тайпара мехкаш экономически политически хьакъехьа цхьатарра дегIа ца доагIаш хилара закон. Цига мехкаш дегIадоагIа цаIаш шоллагIчар чотах, цхьаннеша шоллагIа дараш IотеIадеш, доацадеш.

Социализма дунен система деррига мехкаш чIоаггIа дегIадоагIа. Цул совгIа, Н. С. Хрущева белгалдаьккхача тайпара, уж мехкаш дегIадоагIа цар экономически культурнии боарамаш луш-луш вIаши нийс а луш. ЧIоагIлу цар вIаши леладу гIулакхаш, чIоагIлу ерригача система цхьоагIои кхотаялари.

Дунен социалистически система дегIаяра уж гIулакхаш хьахиннад социалистически общественни строй толгашагIа хилара, хIара мехка а хIаьта иштта ерригача социализма дунен системана а чухь долаш долча объективни закона ший ларда тIа.

Ховш ма дий, цхьан социализма дунен системана юкъедолхача мехкий экономически культурнии боарамаш дунен шоллагIа тIом йистебоалача хана цхьатарра ца хилар. ЧIоагIа дегIаена индустри йола социалистически мохк бар цу хана СССР. Европерча халкъа демократе мехкех эггара чIоагIагIа дегIадаьхка мехкаш дар Чехословакии ГДР-и. Юхедиса Европера мехкаш — Албани, Болгари, Румыни, хIаьта иштта Азера халкъа демократе мехкаш — Китай, Корея, Вьетнам тIехьадисаи аграрнии мехкаш дар. ЧIоагIа эргаш дар уж культурни боарама хьакъехьа а.

Социализмага довлалехь халкъа демократе дуккха а дукхагIа дола мехкаш тIехьадиса хилар дашха доагIа цу мехкашкара хIама хьаду низаш капитализмал а хьалхагIа хиннача гIулакхаша доазув увттадеш юхаувзаш хиларца. Албани, Румыни, Корея, Китай, Вьетнам санна долча мехкашка чIоагIа долаш дар феодальни гIулакхаш, хIаьта Китаеи Вьетнамеи феодализм а хилалехьа хинна гIулакхаш дар.

Советски Союзо германски фашизми японски милитаризми эшаяр бахьан долаш котъяннача халкъа демократе строя историе нийсача новкъа даьхар Къулбехьен-Малхбоален Европа мехкаш, хIаьта иштта Китай, Корея, Вьетнам.

Халкъа демократе мехкаш бокъонца а чехка а дегIадахкара а цар экономически культурнии боарамаш вIаши нийсдара а эша хьалаш хьахилар уж социализм хьалъяра новкъа даьлча. Капитализмах доалла хIама хьадара общественни гIулакхаи хьадаьр цхьаццаболча наьха доалахьа дахараи юкъера вIашдухьале йола производства средстваш цхьаццаболча наьха доалахьа хилар общественни доалахьенца хувцаро уж мехкаш чехка, хадданза, масса оагIорахьа дегIадахкара шерра паргIато елар. Цу мехкашка общественни доалахье оттарца чIоагIделар общественни производство планах, пропорционально детIаяра закон.

Социалистически мехкаш экономически дегIадахкаро идеологеи культураи хьакъехьа эргадаьхар уж. Коммунизм хьалъяра доккхача гIулакха лоархIам чIоагIа бовзаро хьахулийт социалистическичул хьалхагIа хиннача цхьанна общество хила йиш ца хинна шоаш кхо ца беш наха турпала къахьегареи шерра инициатива йоаржаяреи бокъонца бола халкъа хьаст. Уж деррига революционни хувцамаш дир пролетариата диктатуро.

Цхьабакъда, социалистически мехкий экономически культурнии боарамаш цхьатарра нийсдар дашха йиш яц къаьстта хьайийцача цхьан мехка социализм хьалъярах долча законашца. Цул совгIа социалистически мехкех къаьста социализм хьалъе йиш яц цхьадолча мехкашка. Масала, кхыча социалистически мехкашца бувзам боацаш социализм хьалъюлургьярий Албанега? Юлургьяцар.

IалаЬмате боккха лоархIам ба социалистически мехкий цхьоагIо хилар. Уж вIашагIтох социализм хьалъяра юкъерча наькъо, социальни-экономически строяи пачачахьалкхени классовой чулоацам цаI хиларо, вIаши новкъостал деш а хьаллоацаш а хиларо, империализмана духьалара, социализми коммунизми котъялара тIехьара хьашташ а дагалаттараш а цаIаш хиларо, цар массане юкъара идеологи марксизма-ленинизма идеологи хиларо.

Социализма дунен система хьахиларо, мехка территори баха нахи дукха - кIезига бар аьнна тийша хIама доацаш, цун хIара мехка чухь социализм хьалъеи из котъяккхеи торо хилийтарал совгIа, дерригача социалистически мехкий экономически культурнии боарамаш нийсдара эша гIулакхаш хьахилийтар.

Эггара хьалха царех цаI да дунен ерриттa социалистически система планах дегIаяра закон. Ленина яьхад, капитализм эттача хана хьагучадоал дерригача дунен цаI бола, планах оттабаь боахам биллийтара гIулакх, хIаьта из гIулакх социализм эттача хана чакх а даргда. (В. И. Ленин, т. 31, 125 оагI). Капитализма дунен системе мехкашта юкъера къахьегам бекъ планах боацаш, анархии конкуренции йолаш. Цу система халкъашта юкъе къахьегам бекъарах хьахула толашагIа мел дар индустриальни хьакъехьа дукхагIа дегIаяьхкача пачачахьалкхенашка кхоач. Колониальнии кхычарна карадолеи мехкаш империалистически пачачахьалкхенашта бедал лоаттаю моттигаш а хиле дIаовтт.

Дунен халкъашта юкъера къахьегам бекъара ларда тIа социализма дунен система экономически барт-цхьоагIо кхы а чIоагIагIа дегIайоагIа, хIана аьлча коммунизм хьалъяра хьашташта из дегIаяр эшандаь. Из чIоагIлу социалистически мехкашка производства средстваш общественни доалахьа хилара хьалашка, уж мехкаш планах дегIадоагIаш хиларо дIа а дех из. Из дац деррита социалистически мехкаш халкъа боахама цхьан планах дегIадахка деза яхилга, хIана аьлча хIанзарча этапе социализма дунен система цаI йола социалистически пачачахьалкхе яц, суверенни бокъонаш йолча къамий пачачахьалкхенаш шоай лоIаме бартцхьоагIо йолаш хилар мара дац из.

Цудухьа цо хьахьокх планах дегIаахара закон чакхдувлар халкъа боахам дегIабоалабара йола текущии перспективнии планаш социалистически мехкаша шоай лоIамах шоайла дага а дувлаш увттаеш хиларца. «Халкъа боахама планаш дага а дувлаш цхьана увттаяр, — йоах Н. С. Хрущева, — из я хIанзарча этапе социалистически мехкаша шоай производственни гIулакхаш цхьана леладеш йола форма».

Духхьал цхьан бартаца дага а ювлаш халкъа боахам дегIаккхувларо вошал долча пачачахьалкхенашка йиш хулийт дунен халкъашта юкъе социалистически хьисапе къахьегам бекъарах доалача беркатах шерра пайда эца. Цу гIулакха чIоагIа лоархIам болаш я СССР-и европейски халкъа демократе мехкаши членаш а долаш, азиатски халкъа демократе мехкаша дакъа а лоацаш йола вIаши экономически новкъостал ду Совет.

Дунен социализма система йолча хьалашка къаьстта хьайийцача хIара мехка торо хиннай, СССР-е хиннача тайпара еза-йоккхача промышленноста деррига доакъош цхьатарра дегIа ца а доаладеш, дукхагIа эшаш долеи экономически пайданагIа долеи индустре доакъош дукхагIа дегIаккхувла. Масала, хьалха Европе тIехьадисача аграрни мехкех цаI йолаш хинна Болгари, хIанз дунен социализма система йолча хьалашка лоаццача хана индустриально-дегIабена мохк ба, доазол дехьа йохка дIаккхухьийташ йолча хIамаех 65 процент яраш промышленни хIамаш а йолаш. Цу толамий мах а беш, БКП VII-ча съезде нов. Живкова йоахар: «Вай промышленность дегIаяр социалистически лагера, къаьстта а Советски Союза экономикаца айхха бувзам болаш да... Цо дикка аттача яьккхар индустриализаце процесс. Промышленноста деррига доакъош дегIадоаладезанзар вай». Бакъ а да, Болгаре ший хьалашка хьежжа ший низ тIабахийтар керттерча даькъе бос бола металлурги, машиностроени (къаьстта а юрта боахама эша машинаш хьаер), химически промышленность дегIайоалаяра. Цу тайпара специализаци яро, промышленность дегIаяра темпаш сих а еш, тIойле ю цу мехка шийна а ерригача дунен социализма системана а.

Социалистически мехкий экономикеи культуреи цхьатарра дегIаккхувлара чIоагIа лоархIам болаш цхьакха гIулакх да — вошал тIехь вIаши новкъостал дар.

Социалистически мехкаша шоашта юкъера гIулакхаш леладу бокъонаш цхьатарра йолча, мехка доазув бIарчча хилийтара, пачачахьалкхе ший лоIамахи суверенитет йолаши хилийтара, вIаши чурча гIулакхашта юкъе ца тIертара принципах.

Политически гIулакхашка диллача цу тайпара новкъостал да Варшавски оборонительни договор оттадар, 1956 шера гIетта контрреволюционни мятеж йохаяра венгерски революционни правительствана Советски Союзо даь новкъостал.

Къаьстта боккхача лоархIаме да экономически гIулакха вIаши новкъостал дар. Масала, лаьрхIараш кхоачашдар духьа. Кореяна, Румынена, Венгрена, Болгарена, Польшана, Китая, Албанена индустриализаци яра йола базаш шоаех елга тIаийцад СССР, Чехословаке, ГДР. Масала, социализма новкъа яьннача пачачахьалкхенашта СССР новкъостал даь 500 гаргга промышленни предприятии объекти хьалъе кердача валютаца лоархIаш 7,8 миллиард сом кредиташ деннад царна юхалург. ВIаши цу тайпара новкъосталаш ду дерригача социалистически мехкаша. Масала, КНР-е, Венгре, Болгаре, Румыне, Польше предприятеш хьалъеча дакъа лоац ГДР-о. Цу тайппара доккха новкъостал ду цу мехкашта Чехословаке а. Экономически новкъостал тайп-тайпарча формашца ду— материально-технически новкъостал дара хьисапе санна, финансови новкъостал (гIойле йолча оагIорахьа кредиташ теларца) юха ца дехарг деш дола новкъостал (Iилма-технически документаци, материальни фондаш дIаялар, кадраш Iомаяр).

Планах экономически барт-цхьоагIо хиларои дунен социализма системерча дукхагIа дегIадаьхкача мехкаша кIезигагIа дегIадаьхкача мехкашта вошал тIехь новкъостал дарои сихдир цига социализма материально-технически база хьаелга. Масала, 1960 шера Албане хьаь промышленни продукци, 1937 шера яьчунца нийсйича, 18-зза дукхагIа хиннай. Иштта сиха дегIаиха хилар тургда Китайски Халкъа Республикага хьежача а. ХIанзарча промышленносто арахецаш йолча халкъа боахама валови продукцена юкъе лоацаш дола удельни дозал 17 процент мара ца лоацаш, цхьан хана тIехьабиса хиннача цу мехко доккхий толамаш даьхад. Алхха 1-ча пятилетке КНР-е хьалйир 10 эзар совгIа промышленни предприяти. 1960 шера китайски халкъо толаме кхоачашйир II-ча пятилетка заданеш — ханал кхо шу хьалха. Боккха гIа баьккхаб Китаях индустриальни мохк баргахьа. Цхьабакъда, нагахьа санна китайски халкъ ший низашка мара хьийжа хиннадецаре, селлара йоккхий хургьяцар КНР дегIаяра темпаш.

Цунца цхьана, социалистически системе экономически дегIаахара цхьа белгало я хьалха латтача мехкаша шоаш хьалхашкахьа ахар лаьгIдолийташ ца хилар а дукхагIа тIехьадиса мехкаш шоашта тIехьакхерга хьежаш цхьан метте латташ ца хилар а, — уж лакхача темпашца цу тайппара дIахьалхашкахьа ухаш хилар.

Халкъа демократе мехкашка социалистически производственни гIулакхаш чIоагIдаларца общества социальни структурана юкъера башхалонаш а дIайоал. Эксплуататорски классаш цIенъяь дIайоахаш латт массадолча мехкашка. ХIанз цу тайпарча башхалонех гIулакх да цхьадолча мехкашка — Польше, ГДР-е, Румыне, Венгре — хIанз а эксплуататорски классий — кулачества викалаш хилар (уж дIабоахаргбола политика лелаеш я), хIаьта Вьетнаме — хIанз а промышленностеи дохка-эцар дечеи капиталисташ хилар. Цудухьа пролетариата диктатура функцеш а бе-бе йолаш юс — тайп-тайпарча мехкашка эксплуататорски классаш дIаяхара функцеш тайп-тайпарча наькъашца лелаю.

Мехкаш вIаши нийсдалара закон леладу культура дегIайоалаяра даькъе а. ДукхагIа долча социалистически мехкашка хIанзале а дIадаьккхад дешар ца ховлга, берашка а боккхийчарга а массанега дешийтара закон чакхдоаккхаш латт. Юкъерчеи лакхерчеи дешара заведенешка деша багIа кагирхой дукхагIа хиннаб. Хьалкхееш латт социализма гIулакха мутIахьа йола интеллигенци. Массадолча мехкашка марксизма-ленинизма ларда тIа дегIаухаш латт культуреи искусствои.

Цхьан планах леладеча гIулакхашцеи вIаши юкъерча новкъосталцеи дегIаух культурни гIулакхаш а. ХIанз социалистически мехкашта юкъерча культурни гIулакхий хьакъехьа яь 70 гаргга соглашени я. Практико гучайоах культурни гIулакхаш леладара йола тайп-тайпара формаш: хувц - хувцаш делегацеш дIа-юха ахийтар, тайп-тайпара выставкаш яр, тайп-тайпарча мехкий Iилмахоша проблемаш тIа цхьана болх бар, и. кх. дI. Культурни гIулакхаш леладеча хана тайп-тайпарча халкъий культура дIа-юха а эцаш, хIара мехка культура лакхлу.

Социалистически мехкаш вIаши нийсдалара процесс хIанз а кхоачашъяь яьннаяц. Экономикеи культуреи дегIаярга диллача хIанз а тайп-тайпарча боарамашка латт уж. Цхьабакъда, хьалхашкахьа ахарга хьежжа, халкъа демократе мехкашка социализм хьалъяь йоаккхача а СССР-е шерра коммунизм хьалъяра программа кхоачашъеча а хана социалистически мехкаш вIаши нийсдалара процесс сихлургья.

Дунен тIарча дерригача халкъашта, къаьстта а империализмаца лоаттабеча къовсаме кортамукъале яьккхача халкъашта социалистически мехкий опытах гучадаьннад бокъонца йола социальни, экономически, культурни прогресс социализмаи коммунизмаи наькъашца мара хила йиш ца хилар.

Социалистически лагерь — из дунен халкъашта юкъерча социалистически барт-цхьоагIонца, хьашташи лерхIараши цаIаш хиларца айхха дувзаденна вIашагIкхийттача, кортамукъа даьннача суверенни халкъий социальни, экономически, политически доттагIал да. ЦхьоагIоно иттазза совдоах социалистически мехкий низаш. Цунах боалл цун хIанз цо йоахача а дIахо йоахаргйолча а коталоний тешам.

Б. ГАБИСОВ,
ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Дуьненан дехьара

Ультраколонизаторий тIема-фашистски путч

ПАРИЖ, 22 апрель. (ТАСС). Французски Iаьдало ультраколонизатораш мела битар бахьан долаш сийсара бус тIема-фашистски путч гIеттай Алжир яхача городе. Путчисташта керте латт французски эскарцара лакхехьара чинаш дола, эггара бIехагIа колониалистски уйлаш йола эпсараш — Алжирерча французски эскарий главнокомандующеш хинна инаралаш Салани Шальи, хIаьта иштта Зеллери Зуои яха инаралаш а.

Алжирерча правительственни учрежденешта го баьб мятежникаша, Алжираи Франценеи юкъера бувзамаш хоададаьд. Мятежникаша дIалаьцача Алжира радиос тахан Iуьйрйина хьанхайкхаьча путчана керте латтарий заявлене тIа хоам бу, «Алжир французски хилийтар духьа» эскаро Iаьдал ший бе а деллад, хIаьта «моллагIа а духьале, миччахьара из йоагIе а, кагье кийча а да из» яхаш. Ультраколонизатораштa тIехьа мел боацараштa къаьстта вIашагIъеллача трибуналаца суд яйтаргья шоаш яхаш, кхерам тIатувс мятежникаша. Алжире чрезвычайни гIулакхаш хилар дIакхайкадаьд.

Алжирера французски правительства викалаш лийцаб.

Алжирацара телефонни телеграф- нии бувзам хоадабаьб. Французски авиакомпанеша Алжиреи Оранеи еш йола рейсаш соцаяьй.

Алжира гIулакхашта вола Жокс яха министр къаьсттача самолетаца саггота Алжире вахав. Тахан делкъа ха хилалехьа президентаца де Голлаца шозза дагавоалаш къамаьл даьд Франце премьер-министра Дебрес. Цар къамаьлаш хинначул тIехьагIа французски правительства кепа тохийта араяьккхача коммюнике тIа мукIарло ду Алжирера гIулакхаш цIенхаштта этта хилара. Доазол дехьа е провинцешка хинна правительства членаш, сихха Париже юхаухаш ба.

ПАРИЖ, 22 апрель. ТАСС-а корреспонденташа А. Барановеи Н. Ленскеи хоам бу: Французски правительства геттара тIехьа а яьнкха, юххера а, решени яьй метрополе ультраколониалистски гIозарашка «тохкам беш йола операцеш» чакхъяха, аьнна.

Париже а Сена департамента ерригача территоре а тайп-тайпарча эггара аьттехьарчеи колониалистскии организацешта юкъе болча дуккхача наха чухьожаш латт. Цхьабакъда, «ультрерча» дуккхача наьха хIанзале а кIалхарбовла кхийнад.

Метрополе территоре латта французски эскарий доакъош тIема кийчдаь дIаоттадаьд.

Тахан радио чу гIолла къамаьл даьд премьер-министра Дебрес. Алжирера эпсараш тIахьийхар премьер-министра дисциплина йолаш хилара а шоай декхар кхоачашдара а. Цо хоам бир, къаман оборона генеральни штаба начальник вола инарал Олье Алжирерча фрацузски эскарий главнокомандующелла хьожавеш французски правительства решени яь хиларах. Мишель Дебрес цу тайппара хоам бир, Алжира гIулакхашта волча министра Жоксана эггара йоккхагIа йола полномочеш енна хиларах.

ПАРИЖ, 22 апрель. (ТАСС). Французски Республика президент де Голль председатель а волаш хиннача ший чрезвычайни заседане французски правительства решени яьй метрополе территоре чрезвычайни положени оттаяра хьакъехьа. Цу тайппара решени яьй путча кулгалхой — Салан, Зеллер, Жуо, Шаль яха инаралаш а кхыбараш а военно-полевой суде дIачубала аьнна.

Де Голла решенеш

ПАРИЖ, 25 апрель. (ТАСС). ХIанзарча хьалашка деррига Iаьдал пачхьалкхен керте латтачунга дIалуш йолча конституце 16-ча статьяга хьежжа Франце президента селхан мехка чухь чрезвычайни хьал хилара ха керда распоряжени хиллалца йIаьхъеш, вешта аьлча хьалхагIа оттаяь 12 дийнахьара ха дIахо йIаьхъеш йола дуккха решенеш тIайийцай.

Царех я алжирски мятежникаштеи шоаш леладаьча гIулакхашца мятежа новкъостал мел даьча нахаи таIазар дарах йола решени а.

Пачхьалкхенна кхерам тIаоттабарах бехкебараш хьалхарча юхье чубоахкабу ха 5-гара 15 денга кхаччалца йIаьхъяьй. Из доагIа «подрывной гIулакхаш» леладаьча эскарцарча нахаи чиновникаштеи.

Французски коммунистически парте кхайкарал

ПАРИЖ, 24 апрель. (ТАСС). Французски коммунистически парте халкъага дIакхайкадаьд «чIоагIа цIенхашта хьал оттар».

«Премьер-министра хIанзза хьакхайкадаьд Алжирера мятежникаш Франце, Парижски районе боалаш хилар,— йоах кхайкарала тIа.

«Къахьегамхой, хьалгIовтта мехка тIоборагIача кхерама духьал, даим кийча хила, вIашагIкхета, нах бахача моттигашкеи предприятешкеи манифестацеш е, къовсама вIашагIкхета. ТIема а граждански а мятежникаш юхатохара эша ерригa средстваш хьаеха.

Франце салтий, морякаш, летчикаш, болхлойи ахархойи къонгаш, унтер-эпсараш, эпсараш, инаралаша-мятежникаша яхар а ца деш, хIалак бийя дIабаха уж».

Французски коммунистически партии кхыбола аьрдехьа бараши кхайкарах Франце болхлой класси къахьегамхойи фашистски мятежникашта меттахьа хIама тоха кийча ба. Бийса яха ха йоллашехь, Парижа гонахьарча болхлой бахача моттигашка бахача наха митингаш ю. Гайтта мятежникаш тоIабе а переговораш яра наькъаца Алжире мамогга чехкагIа машар юхаоттабе а шоаш чIоагIо яь хилар дIакхайкаду цар.

Париж тхьайса аллац

Париж, 25 апрель. ТАСС-а корреспондента А. Баранова Парижера хоам бу: селхан бус а санна, дуккха гIулакхаш даьд французски правительства, нагахьа санна Франце десант йоссае мятежникашта дагадохе а, царна духьалъотта, аьнна. Истребительни авиацена приказ деннад тIаяьхкача аьннар ца деш йолча самолеташта дов де аьнна. Бийса тIаеча массайолча аэродромашкара самолеташ ца гIеттийташ соцаю. Сигала гIоллара моттигаш хадданза зувш я радарни станцеш.

ТIема ханарча городa сурт отт Париже бийса тIаеча. Столица центральни районашка, стратегически лоархIам болаш йолча пунктaшка жандармереи полицеи доккхий низаш тIагулдаьд, Къаман собрани чуйолча цIеноштa гонахьеи кхыча мехкашцарча гIулакхий министерствана тIайодача Сена яхача хин берда йистацеи бронетанкови подразделенеш латт.

Елисейски майдай йIоаххала зIы техача санна дIаоттаяь, водителаш мара саг тIавоацаш яьсса автобусаш латт, нагахьа санна центральни магистраль царца дIакъовла езе а аьнна оттаяь. Тайп-тайпара выставкаш хулаш йолча Йоккхача дворецa хьалхашка жандармех йизза дукха тIема грузовикаш латт. Цига дIа-юха мел хьежача гуш ба хIанзза складашкара хьаийца тIаювхаш обмундировании тIатохкаш каскаши а йолаш бола къаьсттача резервни эскарий формированешцара тIемахой.

Массайолча улицашка латташ дукха полицейскеши жандармаши ба, дуккхача улицашкара наькъаш геттара дIакъайла е цхьан оагIорахьа мара нах ца лелийташ да. Къаьстта чIоагIа лораеш я гобаьккха жандармски автобусаш латташ йола Елисейски дворец. Из тайпа сурт да президентски дворецa хьалххашка дагIача чурча гIулакхий министерство чуйолча цIеноштa хьалхашкара сурт а.

Эшшача хана мехкарча нахага «лоархIамера хоамаш» дIахье правительствага йиш хургйолаш французски радиоси телевиденеи цахаддаш болх бу ер шоллагIа ди-бийса да. ХIанзза, дукха ха йоаццаш, цхьа телевизионни передача еча хана репортаж хьекхар Алжире гIеттача мятежах фу хет хьожаш телевидене репортеро улица тIа нахаца къамаьлаш ду ха гойташ. Телевизорашка хьагуш хиннараш тайп-тайпара политически уйлаш а социальни хьалаш а долаш бола нах хиннабале а,— цар массане а лоархI, мятежникашца правительства къовсам чIоагIагIа лоаттабе безаш хилар а дIадахача шера 24 январе Алжире гIеттача тIема-фашистски путчана юкъе дакъа лоацаш хиннараштa «баррикадий процесс» еча хана чIоагIагIа болча дуккхача ультраколониалисташка байдда доазол дехьа дIабаха йиш хилийта ца езаш хинна хилар а.

Парижанех цхьанне белгалдаькхар, нагахьа санна правительство бокъонца мятежникаш бохабе безам болаш яле, эггара дикагIа путчисташ совцабе могаргдолча халкъаца, къахьегамхошца цо оагIув билла безаш хилар.

жжж

Газетийи радиои телевиденеи болхлой совещани

Укх деношка районни, многотиражни газетий, радио, телевидене редакторий, пропагандаи республикански газетий юртбоахамеи отделий заведующей совещани хилар парте обкомеи торкомеи политпросвещене ЩагIа.

Совещане дакъа лаьцараша ладийгIар ССКП XXII съезда кийчо яреи юрта боахама дешаш дувцареи даькъе кепайоазонна хьалхашка латтача декхарех ССКП обкома печата сектора заведующе А. Боровика яьча докладага.

ССКП XXII съезда сийна тIайийца социалистически декхараш газета тIа миштa язду, цу хьакъехьара балха опыт ювцаш къамаьл дир Шалински района «Коммунизман байракх» яхача газета редактора нов. Межидова. Урус-Мартановски района «Къахьегама байракх» яхача газета редактора заместителa нов. Гериханова дийцар газета тIа массайолча хана дикагIа йола опыт ювцаш хилар.

ДIахо совещане редакце штате йоацача отделий опыт йийцар «Ильича васкеташ» яхача газета редактора заместителa нов. Сорокоумова. ССКП райкома политически просвещене кабинета заведующе нов. Шупикова керте латтача редакце штате йоацача отдело укх шера 80-нел совгIа материалаш гулъяра а кепа тохара а болх вIаштIехьбаькхар, хIаьта штате йоацача партийни вахара, юрта боахама отделаша къаьстта материалаш кийчъярал совгIа тематически оагIош а кийчъяр дийцар совещане.

Района колхозашкеи совхозашкеи плани тIайийца социалистически декхараши кхоачашдар тохкаш селькорий рейдови бригадаш вIашагIйохкара хьакъехьара къамаьл дир Наурски района «Ленина никъ» яхача газета редактора нов. Богданова.

Совещани чакхйоалаш цига гулбеннараша ладийгIар дунен халкъашта юкъерча гIулакхех нов. Губинас йийшача лекцега.

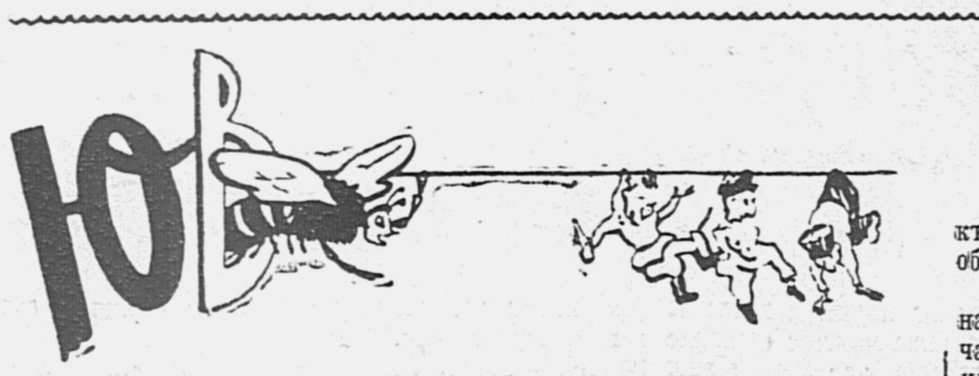
Сайрийнарча школе дешаш ба

Балха ди чакхдаьнначул тIехьагIа Курчалоевски района Майртуперча юртара болхлой, колхозникаш хIара сайрийна гуллу бархI шерарча школе деша. Сайрийнарча школе деша багIа тайп-тайпара ха йолаш, тайп-тайпарча моттигашка балхашка бола нах.

Дика деш школе 7-ча классе дешаш йолча комсомолка, юртарча библиотека заведующе Абдурахманова Тумишас, Курчалоевски халкъа суда секретара Идиева Сайт-Хьасана, шофера Юсупова Канташа, хIаьта 8-ча классе деша вагIача Курчалоевски РТС-а слесара Гамбулатова Мите. ХIанз кастта хургйолча экзаменашка кийчлуш ба сайрийнарча школе деша багIа дешархой. Дийша баьлча царех цхьабараш техникумашка деша баха уйла йолаш ба.

Дешархошта атта хургдолча тайпара урокаш телаш, иштта кхыбола болх дика вIаштIехьбаьккхаб школа хьехархоша а.

Б. АХМАДОВ.

НАХИ КИРПИШКАШИ

Нохч-ГIалгIай совнархоза гIишлош хьалъяреи гIишлоний материалийи управлене цхьаболча болхлоша Борис Михайлович Пальчиках оал, кирпишк дика лархIа хов цунна аьле. Цхьанне а харцдац кирпишк езаш хилар, гIишлош хьалъяра из чIоагIа эшаш хилар, иштта дика да цун лоархIам бе хар а.

Цу массанел дикагIа а доккхагIа а да сага лоархIам бе хар, хIана аьлча саго хьаю кирпишк, кхыйола наха эшаш йола хIамаш, вай деррига сийрда вахар кхоллар а саг ва.

Кирпишк лоархIаш санна нах лоархIий-хьогI Пальчика? Цу деша тердам баьбац лакхе цIи яьккхача управлене цхьаболча болхлоша.

Заводе наьха лоархIам бе беззача тайпара беш ца хилар хьахьокх №№ 315· 82, 89 йолча приказаша. № 89 йолча приказах, масала, балхара дIабаьхаб соахка декабрь бетта денз балха хьа ца иха нах. Цу приказах ши болхло дIаваьккхав август бетта денз балха хьаихавац аьнна.

Болхлой учет иштта тесса лелаяр бахьан долаш, хIанз болх беш бола нах приказах дIабоахаш йола тамашийна моттигаш а нийслу.

1960 шера 31 декабре Пальчика кулг яздаьд укх тайпарча № 315 йолча приказа: «Балха хьа ца боагIаш дуккха ха яккхарах № 4 йолча цехера болхлой заводера дIабаха.... Даудов Рамзан...».

Приказо прогульщик а во болхло а вир Даудовх. Рамзана шийна а е цун новкъосташта а ховш дацар цу тайпара приказ хилар, дIадахача шера тIехьарча дийнахьа яздаь а из хиларах.

3 бутт баьнначул тIехьагIа Даудов духьал эттар Борис Михайловича. «Ер фуд? — цецваьлар директор,— аз кхо бутт хьалхагIа балхара дIаваьккха Даудов вац хьо?.. гIалат... тамаш я-кх, йоккха тамаш...»

Арадаьлар керда № 82 йола приказ. Из дар Даудов «къинойх» цIенвеш: «3/XII — 60 ш. арадаьнна № 315 йола приказ хувца а хувцаш, № 4 йолча цехе болх баь Даудов Рамзан балха юхаоттаволва, из харцахьа дIаваьккха хинна хиларца».

Цу тайпара тамашийна приказаш кхы а да Пальчика кулгаш яздаь. Цар тешал ду Борис Михайловича, кадрай отдела, цехий начальникаша кирпишкаш хьаерий лоархIам беш ца хилара.

Iилмахоша космически спутникашца дуне цецдоахача хана товш дац уж тайпа тамашийна бюрократически приказаш арадахар.

Лертта лоархIам а йоакхо а е еза болхлой.

С. БЕРЕЗКИН.

Даьй „Iаьдалах“...

«Назрановский» совхозе дуккха къахьегамхой ба хьаьнала къахьегаш, обществана пайданера балхаш деш.

Къа ца хьегаш а, цхьацца бахьанаш а доахаш, обществана пайданерча къахьегамах къехкаш а ба укхаза цхьабола нах.

«Тхона хьалхара кхычар бича мегартба болх» яхача уйлашца бах уж тайпа нах. Цу тайпарча тунеядцех цаI ва Наьсарен вокзале совхозни улицах, № 24 йолча цIагIа ваха Медов Темирсолта. Темирсолта ше дегIа дика могаш ва, цIенош а во дац цун, боахам а эсала бац. Цхьан юрта хинна Iац Медова боахам. СурхотIарча отделене гонахьа карт а яь уллаш, цхьа гектар хиллал хIана дац аьнна, лаьтта да Темирсолта доал деш.

Хьан бокъо еннай цунна из лаьтта дIалаца? Цу гIулакха тунеядца «новкъостал даьд» даьй «Iаьдало». Шийга малагIча бокъонах лаьтта дIалаьцад Iа аьлча, жоп лу цо: «Укх лаьттанца наьха гIулакх дац, цхьан хана са даьй баьхаб укхаза. ХIанз со ва лаьттан да».

Иштта, даьй «Iаьдалах» лаьтта дIалаьца вагIа СурхотIара Дакиев Дудий Ахьмад. Къе хиларах даьдац из Ахьмада. Ахьмада доалахьа да цIенош, коара беш, ши етт, массехк газеи устагIеи. Ше дика болх булургболаш ва. Къона йоIи воIи да цун болх берг хинна.

Даьй «Iаьдалал» чIоагIах СурхотIарча отделене кулгалхой а юрта Совет а бехке я тунеядцаша лаьтташ дIалувцар гIулакха.

Лакхе белгалбаьхараш хинна ца Iеш, кхы а ба Наьсарен районе Ахьмадаши Темирсолташи. Лира къовсам лоаттабе беза царна духьал.

М. МЕСТОЕВ.

Райсобесе порядок хила еза·

Массехк эзар пенсионераш а кхалнах а ба (берий ноаной) Наьсарен райсобесе пенси ийдеш. Нагахь ди дIадодац укхаза бIаь гаргга а кхы совгIа а сат ца хулаш.

ДукхагIа йолча хана уралатташ хул укхаза шоай гIулакха баьхка нах.

Райсобеса заведующена нов. Арчакoвна ха деза пенсионерашта, къаьстта бераш мархIа доаххача кхалнаха, уралатта хала долга, райсобеса хьалхашка нах латтар дика товш доацилга. Дика хургдар райсобеса кхы доккхагIа а дикагIа аьттув болаш а цIенош нийсдича. Тоаде деза пенси ийдеш бола нах тIаийбара гIулакх. Порядок хила еза райсобесе.

Хь. АРАПИЕВ.

Дика чакхъяьлар итогови занятеш

Республика вокх районашка а санна, Наьсарен районе а итогови занятеш йолаенна 1960—1961 дешара шера партийни дешар хьехача кружокашкеи семинарски группашкеи.

Дукха ха йоаццаш цу тайпара занятеш хилар «Назрановский» совхоза парторганизацерча шоллагIча шера «Парте истори Iомадеча» кружоке.

Делкъел тIехьагIа 4 сахьат даьлча совхоза партбюро чуйолча цIагIа гулбелар кружоке дешаш бараш. Пропагандиста нов. Х. Албогачиева вIаштIеххьа-тIехьа массехк хаттар оттаду, масала, «Парте Х-гIча съезда решенеши цун исторически лоархIами».

Цу деша хьакъехьа къамаьл даьча совхоза фельдшера нов. Л. Грамаковас долчча бесса дийцар парте Х-гIча съездах а продразверстка натуральни налогаца хувцаш цо яьча решенех а, хIаьта иштта парте цхьоагIонах, военни коммунизмагара кердача экономически политикага (нэп) довларах, съезда лоархIамах.

Иштта дика жоп луш къамаьлаш дир цу хьакъехьа къамаьлаш даьча новкъосташа М. Малысаговеи А. Гагиевеи.

«Массанахьа а социализм йолаенначa хана парте политически болх вIаштIехьбаккхар» яхача хаттара дика жоп делар эггара хьалхагIа къамаьл даьча нефтебаза заведующе нов. Х. Галаева, совхоза токарь волча коммунистически къахьегама ударника нов. С. Тумгоева.

«ХIанзара замеи цун гIулакхаши» яха керда хаттар оттаду пропагандиста ладувгIаш барашта хьалхашка. Цунна жоп дала аьнна хьалгIеттар болхлой комитета председатель Мальсагов Даул. Цо дика йоашхаш йийцар Москве хиннача коммунистически болхлойи партей викалий совещане балха итогаш, цу совещане тIайийцача документий лоархIам.

ТIеххьара къамаьл даьча пропагандиста нов. Албогачиева занятеш чакх миштa яьлар дийцар, новкъосташа даь къамаьлаш дIакхоачаш а деш, маIанаш дир.

Дика чакхъяьлар итогови занятеш, цхьабакъда, белгалдаккха деза цхьабола новкъостий цхьа бахьан мара кийчбенна ца хилар, цар шоашта белгалонаш еш йоазош даь ца хилар, даь къамаьлаш а лерттIа уйла яь вIаштIехьдаьха ца хилар. Из кхоачамбоацар дIахо йодача хана теркалде деза.

Н. ПАШЕННЫХ,
ССКП Наьсарен райкома политически дешара кобинета заведующи.

Театр

САКЪЕРДАМЕ КОМЕДИ

Гаьннарча хана денз тIехьенашкара тIехьенашка а бувлаш хьабоагIа халкъа багахбувцам. Дагахь дувцаш а дIа-юха телаш а хилар бахьан долаш багахбувцама цхьадола доакъош — фаьлгаш, кицаш, сатирически дувцараш, иллеш — кердача заманга хьежжа хувца а лу эрга а дувл. Цхьабакъда, массаза а цар дувц къахьегама наха дага доаллар, цар сатувсар, царна нийсхо езаш хилар, бIаьхийчеи къечеи наха юкъера цабезам. Багахбувцамо къаьгга хьагойт белгалдаьнна дола вахара гIулакхаш, халкъа ший тайпара йола оамалаш, наьха хьаькъал. Цудухьа халкъа багахбувцамах пайда а эцаш язъяь йола пьеса хила еза къаьстта чIоагIа говзеи, ерригa образаш геттара типични йолаши вIашагIъелла. Цу гIулакхага диллача дикка говза оттаяь я Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен драматически театра коллективо гойташ йола «Мекхаш-Мирза» яха комеди (автораш — Н. Музаев, В. Вайнштейн, режиссер — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист Г. Батукаев). «Мекхаш-Мирза» яха комеди нохчийи гIалгIайи багахбувцамах шерра пайда а эцаш язъяь я, хIаьта цу тIара дукхагIа дола фаьлгаши, кицаши, сатирически дувцараши массанена довзаш а хIанз а тIехьа наха юкъе дувцаш а да. Къаьстта хала да, иштта довзаш долча халкъа багахбувцама доакъоех пайда а эцаш язъяь йола пьеса зрителашта езалургйолаши, сакъердаме сюжет йолаши вIаштIехьъяккха. Цудухьа «Мекхаш-Мирза» яхача комеде автораша белгалдаьккхад керттерадар. Комеде керттера чулоацам ба къеча ахархочун Мекхаш-Мирзийнеи молланеи, вIаьхийча сагаи, совдегархочоаи юкъе латта къовсам. Молласи, вIаьхийча сагои, совдегархочои шоайла барт бу Мекхаш-Мирзийна таIазар де, аьнна. Цхьабакъда, цIена дог долаш, къахьегам дукха безаш, доккха хьаькъал долаш волча говзача Мекхаш-Мирзас шевар Iехаву уж. Эггара тIехьа а болчча бесса гучабоах цо уж: моллеи, вIаьхий саги, совдегархои къахьегам ца безаш, нах Iехабеш, рузкъа бахьан фуннагIа во хIама дергдолаш бIеха нах ба.

Цу къовсаме къе ахархо Мекхаш-Мирза котвоал. Нах Мекхаш-Мирзийна тIехьа ба. Из да зрителашта «Мекхаш-Мирза» яха комеди езаш хилара керттера бахьан.

Чоалхане йоацаш йола комеде сюжет сакъердаме я дIайолалушшехьа а. Мекхаш-Мирзийнеи цун лоалаха вахача вIаьхийча сага Харабенеи юкъе къовсам боал кхало яь бакъилг бахьан долаш. Харабе йоах из бакъилг ший ворда яьй. Молла волча кхел яйта болх уж...

Из сцена говза оттаяь я. Спектакль дIайолалушшехьа хьежарий безам тIабохийт цо. Цу тайпара дика оттаяь моттигаш кхы дуккха а я. Говзеи сакъердамеи оттаяь я Харабийи ЦIахьбатои вIашагIкхета сцена а. Иштта дика оттаяьй моллеи, вIаьхий саги, совдегархои Мекхаш-Мирзий ганз яхьа боагIа сцена а.

Комеде керттера турпал ва къе ахархо Мекхаш-Мирза. Халкъа дикагIа йола оамалаш я цунах йоахкараш: из къахьегача нахаца дог-уйла цIена долаш, чIоагIа хьаькъал долаш, вахар дукха дезаш саг ва. Мекхаш-Мирзий образ нохчийи гIалгIайи багахбувцамцарча тайп-тайпарча дикагIа йолча образех вIашагIъелла я. Из образ чоалхане а типични а хиларал совгIа чIоагIа лоархIаме да Мекхаш-Мирзий сибат а ший халкъах тара хилар. Ала йиш я Мекхаш-Мирза иштта саг ва аьнна. Цхьабакъда, цун Мекхаш Малхбоален къамех волча сага мекхех тара да. Цу гIулакхо кIеззига толхаю кхетамца вIаштIехьъяьккха йола Мекхаш-Мирзий грим.

Мекхаш-Мирзий роль ловзаеш ва Нохч-ГIалгIай театра артист А. Дениев. Бокъонца дика гойт цо къахьегача нахах хьаваьннача, нийсхо езаш волча сага образ. Цун йола оамалаш къаьгга гуча а йоахаш из образ хьагойтарал совгIа А. Дениевна карагIдаьннад ший тайпара сурт лаха а: Мекхаш-Мирзий — Дениева дIа - юха волавелар, йист хилар, велавалар, кулг лостадар белгалдаьнна ший тайпара да. Бакъда, цхьаццайола моттигаш кIезиг-дукха ца йоагIаш тIехловзаю артиста. Мекхаш-Мирзеи Харабийи молла волча кхел яйта баьхкача хана шинне а чIоагIа хоаставу цар молла ше-ший оагIорахьа из ваккха гIерташ. «Сий долаш мел болча моллаел тIехвола молла», яха дешаш А. Дениева оал кулг урагIа а дахийте, бухьара этта сов эй а вале. Мекхаш-Мирзий образ лоархIам кIезиг ца балийтара дикагIа товргдар уж дешаш ший тайпара оаз а южийташ молла Iехалургволча бесса аьлча.

Дика ловзаю Мекхаш-Мирзий сесага Кочусета роль Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артисткас Т. Алиевас. ЧIоагIа говза ловзаю цо моллаца а совдегархочунца а вIашагIкхета сценаш. Т. Алиевас гойташ йола Кочусет ший мар санна хьаькъал долаш а, цIена дог долаш а саг я. ХIама хилац моллаи Харабеи из Iехае боларах. Котбоал Кочусетеи Мекхаш-Мирзийи безам. Т. Алиевас дика кхетаю Кочусета образ, хIаьта из роль безаме ловза а ю. Ала дезаш да, къамаьл деча хана лоалахочунна хо а луш Мекхаш-Мирзий белаж тIа кулг а дилла Кочусет латташ хилар нийса доацилга, хIана аьлча комеде ювцаш йолчча ханара гIулакхаш гойта деза ролаш ловзаеча хана. Артистка лерхIа тарлургда Кочусета ший мар дукха везилга цу тайпара зрителa гойта. Иштта дале а кхыча бесса гойта беза из безам.

Чоалхане роль я Хилланбек яхача молла яр. Молла образ геттара дика гойт РСФСР заслуженни артиста Я. Зубайраева.

ВIаьхийча сага оамалаш дика гойт артиста С. Ильясова. Къаьстта хоза ловзаю цо Харабий Кочусет ярга хьежаш латта сцена. С. Ильясова ший роль ловзаю чIоагIа дог ураоттадаь. Бакъда, цхьайола моттигаш нийслу роль ца йоагIаш тIехловзаеш, къаьстта из доагIа артиста оазанна: дукхагIа йолча хана артиста цхьа тайпара ду къамаьл, сов чIоагIа цIогIа а детташ.

Аршин-Хаджи яхача совдегархочун роль ловзаю артиста Х. Нудушева. Цо гойташ вола совдегархо ва моттийта хоза гIулакхаш а леладеш хIама яккхара духьа фуннагIа дергдолаш вола саг. Аршин-Хаджи образ хоадамболлаш белгалъяьнна яц, хIана аьлча цун цхьайола оамалаш а деш дола къамаьл а Малхбоален къамех болча нахах тара да. Цу гIулакха дукхагIа долча даькъе бехке ба комеде автораш.

Театра коллективо оттаяьча «Мекхаш-Мирза» яхача комедех ала мегаргда халкъа комеди, хIана аьлча ерригa а я из халкъа багахбувцамах пайда эцаш язъяь. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да из дика оттаяь хилар. Режиссера Г. Батукаева дукха къахьийгад комеде идея зрителаша дикагIа кхетаергйолаш спектакль вIаштIехьъяьккхара. Лакхехьа белгалдаькхача бесса дика оттаяь моттигаш дуккха а я.

Цхьабакъда, спектакла лоархIам кIезигболийт цхьадолча кхоачамбоацараша. Дика вIаштIехьъяьккхаяц базар хула сцена, сов йIаьхъяь а боарамал тIехъяьккха а я корабаь марш бахьан къовсам баьнна сцена, иштта кхы а. Нийса дац Харабий баьдеча бийсан арахьа кизга хьежилга. Эшаш яц молла чувоаллача гибана юхе Iовижача хана Мекхаш-Мирзийна бе йоалла гIадж а.

Халкъа багахбувцамах язъяь йола «Мекхаш-Мирза» яха комеди хила еза массаза а зрителаш безаме хьежаргболаш говза вIаштIехьъяьккха. Цудухьа театра коллектив декхарийла я гучадаьнна кхоачамбоацараш юкъера дIа а доахаш тIехь-тIехьагIа дикагIа тоа а еш из комеди увттае.

А. МЯКИЕВ.

Сурта тIа: «Мекхаш-Мирза» яхача комедецара сцена. Ролаш ловзаеш ба: Кочусет — Т. Алиева, Мекхаш-Мирза — А. Дениев, молла — Я. Зубайраев.

Ладувгlа радиога

27-ча апреле: 6.35 — «ХIара Iаттагара пунт шура яккхара къовсам лоаттабу Барахоева Лемкас»—передача (гIалгIай меттала); 6.50—хоамаши передачай программеи; 7.15—«Грозненский рабочий» газета обзор; 8.15 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.25 — халкъа турпалхоех дола иллеш; 8.45 — «Сердало» газета обзор; 17.00 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — «ЦхьоалагIча Майна дола кагирхой къахьегама совгIаташ» — передача (гIалгIай меттала); 17.25 — ашарий антракт; 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Хургбола строителаш, инженераш» — передача (эрсий меттала; 18.05 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.20 — «Майна хьалхарча яхье республика машиннаькъахой» — передача (нохчий меттала); 18.35 — студентий заявкех концерт.

УКВ: 9.00 — Балтин — «Джамиля» яха инсценированни повесть; 10.19—концерт-очерк «СССР-а халкъа артист Жиганов Назиб»; 19.01 Мещеран — «Закон зимовки» яхача спектакла тIара радиокомпозици; 20.41—моттигерча авторий ашарех концерт; 21.08 — Осипова цIерахча пачхьалкхен эрсий оркестра концерт; 21.36 — Допплер — «Венгерски фантази»; 21.47 — концерт: «Эстрада езарий»; 22.30 — Москвера трансляци — керда хоамаш.

28-ча апреле: 6.35—«Шекар доаккха свекла лелаеча комплексни механизаци юкъейоалаяра» — передача (эрсий меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.30 — художественни самодеятельноста доакъошхой концерт; 8.50 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (гIалгIай меттала); 17.00—керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — «УнахцIенон» — журнал (гIалгIай меттала); 17.25 — ашарий антракт; 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Республика городаши юрташи лостам баь дIаоттаергья вай»—передача (эрсий меттала); 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — кагирхошта передача (нохчий меттала); 18.30 — Нохч-ГIалгIай АССР-а халхарийи иллейи ансамбла концерт.

УКВ: 9.01 — Рубин — «Тайге водар саг» — радиопостановка; 9.51—«Кхашта юккъе дах тхо» — радиокомпозици; 10.25 — Паустовский — «Шинель тIаювха воккха саг»—дувцар; 19.01 — Н. Ивантер — «Юха а август» — радиопостановка; 20.41 — нохч-гIалгIай радиосолистий концерт; 21.21 — Бела Барток — «Халхарий сюита»; 21.38 — «Иллей мехка» — музыкальни новелла; 22.05 — Руднева — «Брянски областа эрсий халкъа иллеш» — музыкально-литературни композици; 22.30 — Москвера трансляци — керда хоамаш.

«Сердало» газета тIехьа тIайоагIа номер араяргья 1-ча Мая.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«ДуIал чIоагIагIа».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«ЦIе шаькъаш».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Инарал делла Ровере».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«ДуIал чIоагIагIа».**

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 8.15, 10.15.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01;
бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03066. Заказ № 2629.